

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА
ГЕТЬМАНА

Факультет Міжнародної економіки та менеджменту
Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Інтеграція українських мігрантів у ринок праці ЄС в умовах
міграційної кризи»

здобувача Арабаджи Дар'ї Іванівни

(підпис)

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор Савчук Н.В.

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Мозговий О.М.

(підпис)

Київ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА
ГЕТЬМАНА

Факультет Міжнародної економіки та менеджменту
Кафедра міжнародних фінансів

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант) освітньо-
професійної програми «Міжнародна економіка»

_____ Столярчук Я.М.
(підпис)

« _____ » _____ 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних
фінансів

_____ Мозговий О.М.
(підпис)

« _____ » _____ 2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти _____ Арабаджи Дар'ї Іванівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ очної (денної) **форми навчання**
очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Інтеграція українських мігрантів у ринок праці ЄС в умовах
міграційної кризи»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «07» грудня 2023р
№2230-ст.

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах наукової
літератури вітчизняних та зарубіжних авторів, офіційних аналітичних
звітів міжнародних організацій та Інтернет-ресурсів.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1 | Основні теоретичні положення дослідження міжнародного міграційного процесу

(назва розділу)

Розділ 2 | Сучасний стан і тенденції міжнародної міграції, Україна в контексті міграційних процесів у Європі

(назва розділу)

Об'єкт дослідження:	міжнародна трудова міграція та сучасні тенденції розвитку міграційних процесів в ЄС.
Предмет дослідження:	міграційні процеси, що пов'язані з українською трудовою міграцією у країни ЄС під час міграційної кризи.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	вивчення моделей міжнародної трудової міграції в країнах ЄС та оцінки впливу та потенціалу українських міграційних процесів в цьому аспекті, аналіз показників міграційного потоку в Європі за останні роки, дослідження масового переміщення українців за кордон у світлі російської агресії з лютого 2022 року та оцінку політики європейських країн під час військового конфлікту в Україні.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1 1.1. Сутність поняття «міграція»

1.2. Історичні етапи розвитку міграційних процесів в Європі (XV–початок XXI ст.)

1.3. Нормативно-правові основи регулювання міграції в ЄС

У розділі 2 2.1. Аналіз впливу міжнародних міграційних процесів на економічний розвиток країн ЄС

2.2. Міграційні кризи як виклик для Європейського союзу, міграційна політика країн Європи під впливом пандемії COVID-19

2.3. Значення розвитку міграційних процесів ЄС для України, політика країн ЄС на тлі сучасної міграційної кризи внаслідок російського вторгнення в Україну

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)
«_____» _____ 2024 р.
Завдання одержав здобувач

(підпис)
«_____» _____ 2024 р.

Н.В. Савчук
(ініціали, прізвище)

Д.І. Арабаджи
(ініціали, прізвище)

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 63 сторінки, 4 таблиці, 10 рисунків, список використаних джерел з 56 найменувань, додатки.

“Інтеграція українських мігрантів у ринок праці ЄС в умовах міграційної кризи”

(назва кваліфікаційної бакалаврської роботи)

Об’єктом дослідження є міжнародна трудова міграція та сучасні тенденції розвитку міграційних процесів в ЄС.

Предметом дослідження є міграційні процеси, що пов’язані з українською трудовою міграцією у країни ЄС під час міграційної кризи.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – вивчення моделей міжнародної трудової міграції в країнах ЄС та оцінці впливу та потенціалу українських міграційних процесів в цьому аспекті, аналіз показників міграційного потоку в Європі за останні роки, дослідження масового переміщення українців за кордон у світлі російської агресії з лютого 2022 року та оцінку політики європейських країн під час військового конфлікту в Україні.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

1. дослідити міграційну політику ЄС та окреслити її особливості;
2. проаналізувати стан та тенденції розвитку ринків праці в Європі та дослідити місце України в контексті міграційних процесів;
3. визначити основні заходи для підвищення ефективності регулювання міграційних процесів в країнах ЄС та в Україні.

Практичне значення отриманих результатів. У дослідженні розглядалися переважаючі моделі та тенденції міграційних потоків у державах-членах ЄС на тлі поглиблення міграційної кризи та міжнародних відносин, а також потоків, які спостерігалися з України, були проаналізовані першопричини міграційних криз, які становлять небезпеку для ЄС у сьогоденні та найближчому майбутньому.

Розмірковування про те, як міграція українців впливає на країни-реципієнти та країни-донори робочої сили, з метою розробки обґрунтованих політичних стратегій і програм, може допомогти країнам використовувати людські ресурси на оптимальному рівні та досягти економічної ефективності в ЄС.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи – 2024.

Рік захисту роботи – 2024.

Ключові слова: *міграція, міграційна криза, Європа, Європейський Союз, Україна, трудова міграція, біженець, притулок, пандемія, війна, співробітництво України та ЄС.*

В і д г у к

про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача освітньо-професійної програми “Міжнародна економіка”
факультету Міжнародної економіки і менеджменту

Арабаджи Дар'ї Іванівни

(прізвище, ініціали)

на тему Інтеграція українських мігрантів у ринок праці ЄС в умовах
міграційної кризи

(назва теми)

1. Актуальність теми: сьогодні глобальна міграція як соціальне явище є дуже складним і багатогранним явищем. Глобальні міграційні виклики не вирішуються керівництвом окремих європейських країн конструктивно та своєчасно, і тому сьогодні є на часі.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: представлена робота є самостійним дослідженням, яка виконана на підставі великої кількості статистичних та аналітичних джерел, а також в роботі проаналізовані історичні аспекти зазначеного процесу. Заслужовує на увагу також теоретичний підхід в дослідженні питань міграції.

3. Наявність самостійних розробок автора: відсутні.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: висновки, до яких дійшов автор є самостійними і змістовними.

5. Наявність недоліків: в роботі наявні недоліки редакційного характеру.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: робота відповідає вимогам щодо написання кваліфікаційної бакалаврської роботи і допускається до захисту перед Державною екзаменаційною комісією.

Науковий керівник: д.е.н., професор
(посада, учене звання, науковий ступінь)

Н.В. Савчук
(прізвище, ініціали)

«25» травня 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Основні теоретичні положення дослідження міжнародного міграційного процесу	6
1.1. Сутність поняття «міграція».....	6
1.2. Історичні етапи розвитку міграційних процесів в Європі (XV– початок XXI ст.)	14
1.3. Нормативно-правові основи регулювання міграції в ЄС.....	22
РОЗДІЛ 2. Сучасний стан і тенденції міжнародної міграції, Україна в контексті міграційних процесів у Європі	30
2.1. Аналіз впливу міжнародних міграційних процесів на економічний розвиток країн ЄС.....	30
2.2. Міграційні кризи як виклик для Європейського союзу, міграційна політика країн Європи під впливом пандемії COVID-19.....	40
2.3. Значення розвитку міграційних процесів ЄС для України, політика країн ЄС на тлі сучасної міграційної кризи внаслідок російського вторгнення в Україну	51
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

Актуальність даного дослідження пояснюється тим, що значну роль у формуванні суспільного життя та соціально-економічних відносин у розвитку кожної країни відіграє міграція. Сьогодні глобальна міграція як соціальне явище є дуже складним і багатогранним явищем. Глобальні міграційні виклики не вирішуються керівництвом окремих європейських країн конструктивно та своєчасно. Крім того, існує брак єдиної європейської політики ні щодо міграції, ні щодо біженців, що ускладнює роботу людей, які тікають зі своїх країн через війну чи будь-яку іншу причину. У Європейському Союзі створюються окремі блоки, які мають суперечливі інтереси, тим самим заперечуючи загальну ідеологію єдності та миру, яка визначає Європу.

Вирішальними є міграційні процеси й для України, оскільки більшість трудових мігрантів прямує саме до групи європейських країн. Крім того, подальше зростання міграції буде пов'язане лише з будь-яким позитивним зрушенням у можливостях працевлаштування для українців.

Безперечно, проблема вимушеного переміщення українців внаслідок триваючого конфлікту в Україні є досить актуальною для нашого дослідження. Наголосимо, що ми повинні сприймати такий рух як справжню міграційну кризу для ЄС, адже тільки за перший місяць повномасштабної війни з державою-агресором з України втекли понад 3,6 млн осіб.

Мета дослідження: дослідження зосереджено на вивченні моделей міжнародної трудової міграції в країнах ЄС та оцінці впливу та потенціалу українських міграційних процесів в цьому аспекті. Воно також передбачає аналіз показників міграційного потоку в Європі за останні роки, вирішення поточних міграційних викликів у країнах ЄС, дослідження різних стратегій вирішення цих проблем, дослідження масового переміщення українців за кордон у світлі російської агресії з лютого 2022 року та оцінку політики європейських країн під час військового конфлікту в Україні.

Для досягнення мети окреслено такі **завдання:**

4. дослідити міграційну політику ЄС та окреслити її особливості;
5. проаналізувати стан та тенденції розвитку ринків праці в Європі та дослідити місце України в контексті міграційних процесів;
6. визначити основні заходи для підвищення ефективності регулювання міграційних процесів в країнах ЄС та в Україні.

Об'єктом дослідження є міжнародна трудова міграція та сучасні тенденції розвитку міграційних процесів в ЄС.

Предметом дослідження є міграційні процеси, що пов'язані з українською трудовою міграцією у країни ЄС під час міграційної кризи.

Методи дослідження. В теоретичну основу дослідження було покладено сучасні економічні теорії, праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань міжнародної міграції. Водночас застосовувалися такі методи, як спостереження, загальнонаукові методи пізнання, порівняльний аналіз, узагальнення, систематизація, класифікація, прогнозування, а також економіко-математичний разом із соціально-економічним аналізом під час міграційних процесів. Ми використовували ці дані методи, щоб отримати повну інформацію про те, як економічні процеси, виявлені в результаті трудової міграції, змінюються в динаміці і розвиваються з часом.

Основні результати роботи. В ході роботи були досліджені основні напрямки та динаміка міграційних процесів в країнах ЄС в контексті загострення міграційної кризи та міжнаціональних відносин і свідчення того, як реагують на дані процеси в ЄС на прикладі України; розгляд основних причин виникнення міграційної кризи та загроз, які сьогодні та у близькій перспективі постануть перед Європейським Союзом, а також пошук можливих способів їх попередження та мінімізації.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Висновки та рекомендації проведеного дослідження можуть служити основою для розв'язання актуальних соціально-економічних проблем, пов'язаних з міжнародною трудовою міграцією. Розгляд впливу українських міграційних процесів на розвиток та конкурентоспроможність

країн-реципієнтів та країн-донорів робочої сили може посприяти розробці ефективних політичних стратегій та програм, спрямованих на оптимізацію використання людських ресурсів та підвищення ефективності економіки цих країн.

Висновки та рекомендації проведеного дослідження можуть бути покладені в основу вирішення сучасних соціально-економічних проблем, пов'язаних з міжнародною трудовою міграцією. Аналіз потенційного впливу українського міграційного потоку на розвиток приймаючих країн і країн-донорів робочої сили допоможе у формуванні ефективних політичних стратегій і програм для раціонального використання людських ресурсів та підвищить ефективність економіки країн-членів ЄС.

Інформаційна база дослідження складається з наукової літератури вітчизняних та зарубіжних авторів, аналітичних звітів та публікацій міжнародних організацій, офіційних статистичних матеріалів країн та Інтернет-інформаційних ресурсів.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

Основні теоретичні положення дослідження міжнародного міграційного процесу

1.1. Сутність поняття «міграція».

Безумовно, міграція населення — це багатогранне соціальне явище, яке глибоко впливає на різні сторони соціально-економічного життя людини. Зростання трудової міграції призводить як до позитивних, так і до негативних наслідків, створюючи різні проблеми та ризики. Уряди та міжнародні організації стикаються з гострою необхідністю проаналізувати природу міграційних процесів і запровадити ефективні регуляторні заходи для пом'якшення несприятливих наслідків міграції. Важливо підкреслити, що ключовою метою цього дослідження є розширення наших знань про трудову міграцію та чинники, що лежать в її основі.

Міграція завжди була предметом соціально-економічного контролю з боку політичних сил. Цей контроль, як правило, зосереджувався в основному на трудовому вимірі усього процесу, що обмежувало його ефективність як засобу впливу на політику різних країн. Сьогодні міграція перетворилася з суто соціально-економічного явища – на політичне.

У світлі цього, необхідно зрозуміти: як саме цей процес пов'язаний із політикою. Для досягнення національної та регіональної безпеки, важливо усвідомити зв'язки між політичними процесами, міграцією та досягнути сутність, характер та спрямованість їх взаємодії на увесь процес.

Дослідженням міграційних переміщень зазвичай займалися вчені-економісти та ті, хто займався демографією, з невеликим внеском соціологів, тоді як дослідження політичної міграційної мобільності та місця, які вона зараз займає в різних суспільствах та урядах, завжди залишалися в тіні.

Міграцію як концепцію можна розглядати в контексті переміщення населення всередині держав і між країнами. У прогресі глобалізації, що проявляється у посиленні конкуренції в глобальному масштабі та

трансформації політичних і економічних сфер у транснаціональні утворення, має місце вплив природи та сутності політичних процесів загалом, у тому числі, зокрема, політичної системи, яка існує в сучасну епоху багатьох країн світу. Ця підвищена увага до міграційних процесів почалася приблизно з середини 1980-х років, коли люди, які вивчали політику разом із тими, хто вивчав право, почали досліджувати міграцію, де політика відігравала важливу роль.

Дослідники, що вивчають міграцію, зосереджувалися на її причинах, наслідках і кількісних вимірах, але вони не чітко визначали цей предмет дискусії. Однак потреба в чіткому визначенні досі існує, і воно стає все більш актуальним, коли розглядається диверсифікація міграційних потоків, що зараз зростають [1, с. 224].

Термін «міграція» походить від латинського слова *migratio*, що означає переміщення або переселення.

Це поняття вперше було використано в науці наприкінці XIX століття англійським вченим Е. Райенштейном (1834–1913 рр.) у своїй публікації «Закони міграції». Автор розглядає міграцію як тривалий процес, який спричинений взаємодією чотирьох основних факторів, які діють у чотирьох місцях: у початковому місці перебування мігранта, коли він переміщується, у точці в'їзду та особистих факторах [2].

Відповідно до соціологічного словника, міграція визначається як географічне переміщення окремих осіб або груп у межах певної географічної території. Це поняття знайшло своє відображення і в демографічному енциклопедичному словнику, який визначає міграцію населення як переміщення людей через адміністративні кордони з тимчасовою або постійною зміною місця проживання [3, с. 250-251]. А. Хомра описує міграцію населення як територіальні переміщення населення, які передбачають зміну місця проживання [4, с. 7].

У науковій літературі було зроблено кілька спроб поділити загальний ряд визначень міграції її прихильниками на групи, які розрізняють міграцію у вузькому та широкому сенсі.

Міграція у вузькому розумінні є синонімом поняття переселення. У найвузьшому терміні міграція передбачає просторове переміщення населення з метою зміни свого звичайного місця проживання.

У ширшому розумінні терміну – до міграцій населення, крім переселення, відносяться й інші види територіальних переміщень. Відповідно до соціологічного словника, міграція — це «соціальний, економічний і демографічний процес переміщення людей між поселеннями, регіонами та країнами».

У ширшому та вузькому описах спільним є те, що необхідну умову міграції населення вони вбачають у зміні місця проживання [1, с. 230].

Розглядаючи різні визначення міграції, ми виявляємо, що більша частина дослідників не враховують короткочасні переміщення та не можуть уточнити тривалість зміни місця проживання, необхідну для того, щоб процес можна було назвати міграцією.

Деякі вчені пропонують більш широке тлумачення міграції. Наприклад, С. Каслз розрізняє внутрішню та міжнародну міграцію. Він визначає міграцію як перетин кордону політичної чи адміністративної одиниці, внутрішню міграцію як переміщення в межах кордонів країни (наприклад, переміщення між провінціями, районами чи муніципалітетами), а міжнародну міграцію як перетин кордонів між приблизно 200 державами світу [5, с. 27-28].

Говорячи про міграцію, важливо розглядати її як тимчасове переселення на певний період, наприклад від шести місяців до року. Згідно з Юридичною енциклопедією, міграція означає переміщення або переміщення людей: всередині країни або за її межами з однієї країни в іншу [6].

А. Романюк розрізняє офіційну та нелегальну міграцію: офіційна міграція передбачає зміну постійного місця проживання з офіційного дозволу, а нелегальна міграція відбувається без такого дозволу [7, с. 21-22]. М. Пулен

розглядає міграцію з точки зору як простору, так і часу. Відповідно до просторового виміру міжнародна міграція передбачає зміну країни, де людина зазвичай проживає, тобто вона переміщується між двома різними країнами та перетинає принаймні один кордон під час цього процесу. Тимчасовий аспект міграції пов'язаний із визначенням типового місця проживання особи, яке враховує, як довго вона там проживає та причини цього. Одним із основних обмежень цього визначення є те, що воно стосується лише міжнародної міграції [8, с. 161-163].

«Археологи кажуть, що майже всі на Землі є мігрантами, оскільки люди вперше прибули з Африки 200 000 років тому і подорожували до Європи, Азії, Австралії та Південної Америки. Зараз у світі близько 200 мільйонів мігрантів. Проблеми та переваги міграції, які широко обговорюються політиками та окремими людьми в усьому світі, можна назвати епохою мігрантів», – написав журналіст Борис Альтнер.

У сучасному глобалізованому світі люди постійно переїжджають з одного місця в інше. Цей рух руйнує традиційні бар'єри між різними культурами, етносами та мовами, що призводить до збільшення різноманітності та культурного та економічного процвітання. Багато хто розглядає це як виклик або навіть загрозу для механізмів, які захищають права людини, оскільки вони прагнуть забезпечити повну повагу та підтримку прав усіх людей, у тому числі мігрантів [9, с. 25].

Трудова міграція відіграє ключову роль у системі міграційних процесів, оскільки є основною формою міграції, зумовленої рухом робочої сили. Цей тип міграції значно впливає на соціально-економічний розвиток суспільства, пропонуючи зрозуміти, як країни використовують свої трудові ресурси.

Досить інтригуючою є концепція А. Сові: «Згідно з визначенням, «міграція» з точки зору населення означає будь-яке переміщення значної кількості людей, за винятком військових переміщень» [10, с. 339]. Нею дискутується питання щодо того, чи слід розглядати військові переміщення як частину населення чи виключно як частину військової сили держави, з одного

боку, категоризувати ці переміщення як міграцію є невірним, оскільки вони не є добровільними переселеннями, організованими державою. Але, з іншого боку, це все-таки рух людей, тому ми з повагою не погоджуємося з А. Сові.

Ми розглядаємо міграцію як переміщення осіб або груп через адміністративні кордони, чи то за бажанням, чи то з необхідності, з одного місця (країни) до іншого (країни), на тимчасовій або постійній основі, з або без правового дозволу, що потенційно може призвести до зміна постійного місця проживання; охоплюючи як еміграцію, так і імміграцію. Отже, мігрант – це той, хто проходить через увесь цей процес.

Піонерами у вивченні міжнародної міграції були такі представники класичної політичної економії, як Адам Сміт, Девід Рікардо та Джон Стюарт Мілль. Вони розглядали внутрішню та зовнішню трудову міграцію як взаємопов'язану з експортом капіталу та робочої сили. Адам Сміт сприяв необмеженому міжнародному руху капіталу, товарів і робочої сили, щоб дозволити ринковим силам відігравати ключову роль в економічному розвитку та подоланні бідності [11, с. 375-379].

Питання міжнародної міграції також обговорювалося марксистськими мислителями, такими як Карл Маркс і Фрідріх Енгельс. Вони стверджували, що переміщення робочої сили з менш розвинених країн у більш розвинені з сильною присутністю на світовому ринку праці є важливою тенденцією. Аналізуючи міграцію в більш широкому масштабі, ці вчені-марксистки змогли виявити та прояснити ключові закономірності та форми міжнародної трудової міграції.

Одним із найважливіших внесків у розуміння викликів міжнародного робітничого руху сьогодні є неокласична школа, очолювана такими вченими, як Л. Шаадад, О. Тодаро, О. Старк, Д. Бертрам, В. Боєнінг та інші. Вони розробили наукові теорії для пояснення міжнародної трудової міграції на різних рівнях, включаючи мікро-, макро- та мега. Ключовою концепцією цієї школи є теорія людського капіталу, яка була широко досліджена Л. Шаададом.

Саме він висловив припущення, що окремі особи або сім'ї мігрують, щоб збільшити свій «людський капітал», прагнучи отримати вищий дохід у довгостроковій перспективі шляхом переїзду в іншу країну. Прихильники цієї теорії також стверджують, що трудова міграція у великих масштабах обумовлена розбіжностями. У регіонах з надлишком робочої сили заробітна плата, як правило, нижча, в той час як регіони, які відчувають нестачу робочої сили, зазвичай пропонують вищу оплату праці [12, с. 310-313].

Тож стає очевидним, що заробітна плата відіграє значну роль у впливі на міграцію робочої сили. Оскільки працівники переїжджають у країни та виїжджають з них у пошуках кращих можливостей, пропозиція робочої сили може зменшуватися, а заробітна плата може зростати в тих, хто має обмежений капітал. І навпаки, у заможніших країнах може виникнути протилежна тенденція збільшення пропозиції робочої сили та зниження заробітної плати.

Зрозуміло, що найбільша частина категоризації міграції передбачає розгляд причин і цілей. У цьому випадку ми можемо визначити дев'ять різних типів. Один поширений тип – коли члени сім'ї переїжджають, щоб бути разом, або возз'єднатися з тими, хто вже мігрував, або створити нову сім'ю (хоча не всі країни визнають це право) [5, с. 29; 13, с. 51].

Репатріація або рееміграція відбувається, коли особи вирішують повернутися на батьківщину після проживання в іншій країні протягом тривалого періоду часу. Цей вибір може бути мотивований різними факторами, такими як етнічна приналежність, економіка, соціальні зв'язки, особисті причини чи інші міркування. Це також може включати повернення осіб, які були раніше депортовані.

Релігійна міграція, з іншого боку, передбачає переміщення, які мають тимчасовий характер і пов'язані з релігійними практиками, такими як паломництво до святих для мусульман місць, таких як Мекка. Етнічні міграції відбуваються, коли люди переїжджають до нових територій з причин,

пов'язаних з їхньою етнічною приналежністю, наприклад, у пошуках кращих умов життя або втечі від насильства та загроз їхній культурній ідентичності.

Цими міграціями часто керує потреба вижити перед обличчям таких ситуацій, як етнічні чистки [14, с. 102; 15, с. 121].

На думку І. Прибиткової, будь-яку міграцію можна вважати етнічною, оскільки кожна людина є частиною певної етнічної спільноти. Однак ми можемо оскаржити цю точку зору, намагаючись створити нейтральну класифікацію. Орієнтуючись на критерій «причини-цілі», ми можемо побачити, що не всі мігранти переїжджають через виключно етнічні мотиви. Часто їх причини переплітаються з різними соціальними факторами, і етнічна приналежність може не бути основною рушійною силою для переїзду, за винятком рідкісних випадків [8, с. 170-172].

Різноманітність методологічних підходів до вивчення глобальних міграційних процесів, сутності їх теоретичних інтерпретацій та оціночних суджень щодо впливу на людину, свідчать про складність, масштабність, багатогранність і неоднозначність цього явища.

У цьому контексті міграцію у світі слід розглядати як узгоджений процес побудови цілісної глобальної економіки, будучи міжнародно-політичними корективами цієї єдності разом із зусиллями транснаціональних еліт налагодити різні інтереси через створення системи глобального управління та контролю.

Як вітчизняні, так і іноземні аналітики погоджуються, що міграція несе численні можливості, незважаючи на глобальні загрози. По суті, це породжує аргументи серед вчених щодо «за» і «проти» поточної глобалізації, і таким чином виникає кілька ідеологій, пов'язаних з міграцією.

Зростаюче захоплення вчених політичними розгалуженнями та наслідками міграції вказує на актуальність досліджуваної проблеми та вимагає з'ясування політичної міграції, як її розуміють автори, цей термін стосується руху людських ресурсів, основним визначальним фактором якого є політики

та режими, що регулюють манеру різних країн і модель імітації політики розвитку.

Політична міграція за останні роки трансформувалася в окреме і самостійне поняття, що зробило її глобальною проблемою разом із трудовою міграцією XXI століття. У більшості випадків це відбувається тому, що нинішня політична система не може забезпечити наявне населення окремих країн певними необхідними ресурсами.

Сьогодні люди враховують не лише економічні показники, вибираючи країну для проживання, а й політичні, наприклад, наскільки стабільною може бути політична система тої чи іншої обраної країни, чи є вона достатньою легітимною, а також: чи є достатнім захист прав і свобод громадян.

Переваги вільної мобільності робочої сили впливають з того факту, що робоча сила переміщується туди, де вона може зробити більший внесок у світове виробництво на основі умов попиту та пропозиції. Від цього виграє все світове співтовариство завдяки перерозподілу робочої сили на ринку ідеальної конкуренції.

Отже, при вивченні понять, що пояснюють сутність міжнародної міграції населення, можна зробити наступні узагальнення:

- По-перше, різні теорії в рамках економічної системи можуть як підтримувати, так і суперечити одна одній. Слід зазначити, що вчені із Заходу відіграли ключову роль у розробці теоретичних засад вивчення міжнародної трудової міграції.

- По-друге, економічні чинники головним чином обумовлюють моделі міграції. Економічний ракурс є суттєвим у розумінні природи та динаміки міграційних процесів [9, с. 26-27].

Таким чином, міграція є вирішальним фактором у всьому світі, який впливає на суспільства та сприяє їх розвитку. Це глобальне явище, яке охоплює всі країни, регіони, континенти та соціальні класи.

1.2. Історичні етапи розвитку міграційних процесів в Європі (XV–початок XXI ст.).

Безперечно можна сказати, що переміщення населення завжди відігравало вирішальну роль у формуванні цивілізацій та було фактором всієї історії людства. Люди завжди були в русі, незалежно від того: добровільно чи примусово.

Міграція людей через кордони була проблемою в теоріях міжнародних відносин протягом багатьох років. Її поява стала одним із ключових кроків у формуванні теорії міжнародних відносин, як це видно з внутрішнього розмежування між Єгиптом і Римом. У ті часи люди пересувалися з місця на місце, не розуміючи, що їхні дії були тим, що ми сьогодні називаємо міграцією. З того часу людство виробило різні уявлення про це, але міграція продовжує своє існування й до цього дня [5, с. 41].

Історичний досвід показав, що глобальне переміщення людей впливає як на національні ринки праці, так і на глобальні ринки, а також впливає на теорії трудової міграції. З упевненістю можна сказати, що теорії міжнародних відносин вже пройшли історичний шлях становлення та розвитку, і зараз вони продовжують розвиваються.

Існує кілька окремих теорій міграції, які існують у міжнародних відносинах, що з'явилися в різні періоди історії людства:

1. Меркантилізм є частиною найдавнішої західної наукової революції, яке включили в дослідження міжнародної міграції населення. Деякі з цих ранніх мислителів – це У. Стаффорд, Т. Ман, А. Монкретьєн, Ж.Б. Кольбер, який вважав, що золото символізує успіх і силу для країн. Усі ці науковці виступали за імміграцію іноземців без обмежень для ремісників та кваліфікованої робочої сили, але – проти еміграції корінних жителів.

2. Класична теорія, основний внесок у яку внесли А. Сміт, Д. Рікардо, А. Маршалл, пояснює міграцію з точки зору відмінностей між попитом на робочу силу та її пропозицією в межах окремих територій. Адам

Сміт зауважив, що в Англії закони, які забороняли бідним людям пересуватися, або закони, які забороняли їм змінювати професію, сприяли збереженню регіональних відмінностей. Тому він прагнув усунути бар'єри, які обмежують вільний рух робочої сили, що призведе до економічного зростання на рівнях входу та виходу, а також до саморозвитку іммігрантів [11, с. 412-415]. Вчені лобіювали безперешкодний глобальний рух усіх капітальних товарів і людей, забезпечуючи таким чином оптимальне економічне зростання в поєднанні з викоріненням бідності.

3. Мальтузіанство є наступною теорією, яку ми розглянемо. Вважалося, що воно походить від есе про населення, опублікованого Т. Мальтусом. Це есе, здавалося, припускає, що поки люди залишаються живими та плідними, має існувати тенденція зростання населення швидше, ніж запаси їжі, якщо це не зупинити якимось чином. Тому тут стверджується, що можна сприймати різні фактори щодо морфологічного аспекту урбанізації, такі як перенаселення популярних міст, оскільки в сільських містечках є обмежені економічні можливості. Крім того, умови у великих містах є досить несприятливими, за винятком кращих та зручних умов і вищих стандартів життя. Мальтус стверджував, що люди самі відповідальні за свої страждання, оскільки вони мають природне бажання швидкого продовження роду.

Мальтус вважав, що існує лише два шляхи, за допомогою яких можна досягти природного балансу між населенням і його відповідним джерелом існування. Перший — серія лих, таких як війна, голод, хвороби, які мають тенденцію до зменшення людського населення. Другий метод він назвав моральними перевірками, маючи на увазі, що бідні люди повинні свідомо не мати дітей, якщо вони не можуть дозволити собі їх утримувати.

4. Марксизм — ідеологія Карла Маркса та Фредеріка Енгельса. Вона трактує, що надлишок населення, особливо надлишок робітничого класу, виникає тому, що є шанс отримати роботу, а не тому, що є достатні запаси їжі для населення. Маркс зауважив, що все більше і більше людей втрачатимуть роботу через кризу капіталістичної системи, що розвивається, маючи на увазі,

що спільнота загалом перенаселена, тому багато людей можуть дійти такого ж висновку. Міграція населення знаходиться в прямій залежності від стану, що розвивається, і еволюції, яка змінює продуктивні сили суспільства, і це спостерігали Ф. Енгельс і К. Маркс [12, с. 308-310].

Ще з давніх часів міграція людей була дуже важливою для формування культурних цінностей народів, зростання міських центрів, розвитку промисловості та торгівлі. Найперші натяки на транскордонні міграційні процеси відносяться до вчення Платона, а також Аристотеля, які вважали це необхідним процесом. Такі дії розглядаються ними як оснащення цілих суспільств силами, які надихають на творчість.

Подорожуючи, люди покращували свій соціокультурний досвід, дізнавалися про звичаї інших народів, спостерігали: які саме використовувалися приймаючими громадами країн символи для спілкування і ділилися своїми навичками.

Міграція розвивалася з часом за допомогою різних методів, які включали як примусову, так і непримусову міграцію, кожна з яких має свої специфічні аспекти та характеристики, які її визначають [10, с. 215-218].

Проте, у стародавні часи міграція часто була викликана війною, пошуком нових можливостей, змінами навколишнього середовища та дефіцитом ресурсів. Незалежно від того, мирною чи бурхливою вона була, міграцію можна розглядати як силу природи, яка знаходиться поза нашим контролем.

При вивченні давніх переміщень населення важлива не лише кількість мігрантів, але й вплив, який вони мали на культуру земель, на яких вони оселилися. Багато людей рухалися зі сходу на захід, впливаючи як на культуру, так і на біологічну спадщину західних держав. «Варвари», які вторглися в Римську імперію, утворили нові королівства та культури, відомі як «романо-варварські» або «романо-германські». Міграція європейців на американський континент поширилася від східного узбережжя до Каліфорнії та від Карибських островів і Мексики на південь до Вогняної Землі.

Розглянемо примусове переміщення людей, наприклад, коли європейці привезли із собою 9-10 мільйонів рабів у малонаселену Америку. Ця работоргівля спричинила зменшення населення Африки на 22% між 1650 і 1850 роками. Ми також повинні пам'ятати про перервані міграції, наприклад, коли люди арабського походження переселилися на Піренейський півострів. Були також випадки планової міграції всередині Європи, що призвело до створення постколоніальних націй і значних культурних змін усередині націй. Але свідоме і добровільне міжконтинентальне переселення населення почалося лише на початку XIX ст. [9, с. 148-152].

Після Другої світової війни біженці та нелегальні мігранти стали важливим аспектом європейської історії. Дослідження Фассмана та Мунца (1994) показують, що з 1945 по 1950 рік приблизно тридцять мільйонів людей мігрували в межах Європи.

Зміни в глобальній політиці після Другої світової війни також мали помітний вплив на міграційні моделі в Європі. Епоха холодної війни, що почалася в 1950 році, позначена напруженістю між США та Радянським Союзом, ще більше сформувала міграційний ландшафт у Європі. Цей період політичного та соціального розколу призвів до сплеску біженців у західному регіоні Європи.

У період після Другої світової війни важливою причиною міграції в Європі була нестача робочої сили в західних і північних країнах. Економічна привабливість можливостей роботи в цих регіонах змусила багатьох мігрантів із Середземномор'я та Південної Європи переїхати.

Згідно з дослідженням Циммермана (1995), приблизно п'ять мільйонів людей переїхали до Західної та Північної Європи через брак робочої сили. Зміни в глобальному соціально-економічному та політичному ландшафті після Другої світової війни значною мірою вплинули на моделі міграції та пов'язану з нею політику європейських країн. Протягом 1950-х і 1960-х років рухи за деколонізацію в Африці сприяли просуванню основних прав людини в політичній та економічній сферах. Ця хвиля деколонізації призвела до

значної кількості мігрантів з Алжиру до Франції, колишньої французької колонії. Подібні тенденції спостерігалися і в інших європейських країнах, таких як Велика Британія, Бельгія та Нідерланди [16, с. 109-112].

Протягом 1970-х років спостерігалось значне зростання міграції в Європі. На цей рух сильно вплинула нафтова криза 1973 року. За словами Дастмана та Фраттіні (2012), нафтова криза зіграла ключову роль у зниженні рівня безробіття в Західній та Північній Європі. В результаті економічних проблем, спричинених нафтовою кризою, було створено та розширено Європейське економічне співтовариство (ЄЕС).

ЄЕС сприяв вільному ринку товарів, послуг, капіталу та людей по всій Європі. З економічними та політичними змінами в Європі, разом із розпадом Радянського Союзу в 1991 році, стався сплеск міграції до Центральної Європи, зокрема до Німеччини. Крім того, етнічні та релігійні конфлікти виникли в таких балканських країнах, як Албанія, Косово, Боснія та Герцеговина та Сербія, що призвело до руху біженців та шукачів притулку в Південній Європі, зокрема в Греції. Дослідження Фассманна і Мунца (1994) показують, що під час Балканської війни в Західній Європі в 1991-1993 роках мігрувало приблизно сім мільйонів осіб [14, с. 103-105].

Події «Арабської весни» 2011 року також вплинули на Європу, що призвело до значного потоку біженців із країн Північної Африки до ЄС. Європейський Союз доклав зусиль для вирішення цієї кризи за допомогою різних заходів. Наприклад, ще в червні 2011 року Європейська рада схвалила зміни в діяльності Агентства з управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах держав ЄС, що потенційно призведе до створення спеціальних структур прикордонного контролю. Крім того, у жовтні 2015 року було офіційно запущено Європейську службу прикордонної та берегової охорони (EBSC), яка розпочала свою першу місію на болгарсько-турецькому кордоні [17].

Незважаючи на це впровадження, ці дії не завадили Європейському Союзу зіткнутися з великою кризою в 2011 році. Протягом цього часу Італія

намагалася впоратися з потоком мігрантів з регіону Магрибу, що спонукало їх видавати тимчасові шенгенські візи. У відповідь Франція вирішила закрити свій кордон з Італією.

Ситуація в знову ЄС загострилася, оскільки Данія вирішила тимчасово вийти з Шенгенської зони через міграційну кризу, повернувши контроль над своїми кордонами. У відповідь на це, ЄС протягом наступних років старанно працював над вирішенням кризи.

Система патрулювання кордону Eurosur була реорганізована 1 грудня 2013 року із загальним бюджетом у 224 мільйони євро на 2014-2020 роки. Frontex отримав додаткові повноваження для оптимізації процедур прикордонного контролю та обміну даними в межах ЄС. У березні 2014 року Європарламент затвердив бюджет у 3,1 млрд євро на 2014-2020 роки.

Європейський фонд для мігрантів, біженців та інтеграції (AMIF) – це програма, розроблена Європейським Союзом для підтримки осіб, які потребують допомоги. ЄС також працював над ініціативами, спрямованими на запобігання нелегальній міграції через свої кордони. Відповідальність за нагляд за цією діяльністю покладено на Місію ЄС з допомоги кордонам (EUBAM), яка співпрацює з прикордонними та митними службами для забезпечення безпеки кордонів Європейського Союзу.

Міграційна криза, що почалася в 2015 році, вважається найбільшою трагедією в ЄС з часів Другої світової війни. Тільки в першій половині 2015 року Німеччина, яка є найбільш затребуваною країною, прийняла 450 000 біженців, обігнавши інші країни ЄС. До кінця року їх кількість зросла до 1 087 478 осіб. Згідно з даними УВКБ ООН за 2015 рік, більшість мігрантів прибули до Європи морем, приблизно один мільйон осіб скористалися Середземноморським шляхом.

У Середземноморському регіоні біженці з Африки та Близького Сходу пробиралися до Європи через три різні кордони. По-перше, люди з країн Північної Африки (наприклад, Алжиру та Марокко) та Центральної Африки (Нігерії, Камеруну, Судану та Чаду) подорожували до Іспанії та Франції,

використовуючи західну частину Середземного моря. Однак останніми роками спостерігалось значне зменшення кількості несанкціонованих перетинів кордону в результаті посиленого моніторингу з боку прикордонних органів Іспанії та Франції [18, с. 186-188].

Одним із популярних шляхів для нелегальних мігрантів із Західної та Північної Африки, зокрема Тунісу та Алжиру, є шлях з Середземного моря до Італії. Приплив мігрантів цим маршрутом значно збільшився під час Арабської весни та громадянської війни в Сирії з 2013 по 2015 рік. У 2014 і 2015 роках велика кількість людей, у тому числі значна частина невеликого шестимільйонного населення Еритреї, подорожувала до Європи через Центральний Середземноморський шлях. Приблизно півмільйона еритрейців, що становить приблизно 8% їхнього загального населення, мігрувало до Європи за останні роки. Комісія ООН пояснює цю масову міграцію з Еритреї порушенням прав людини [19].

Також, одним із ключових шляхів до Європи є Східне Середземномор'я, яке включає як морські, так і сухопутні шляхи. Мігранти прямують морським коридором з Туреччини до південної Греції та Кіпру, а також сухопутним коридором із північної Туреччини до Греції.

Конфлікти в Сирії, Афганістані та Іраку змусили приблизно мільйон мігрантів вирушити цим шляхом до Європи. Статистика показує, що лише 3 відсотки мігрантів користуються наземними маршрутами, що свідчить про те, що більшість, які в'їжджають до ЄС через східно-середземноморський коридор, роблять це нелегально. Серед різноманітних шляхів міграції до Європи мігранти, як правило, віддають перевагу коридорам Східної та Центральної Європи.

Статистичні дані Міжнародної організації з міграції показують, що в 2017 році понад 186 000 мігрантів прибули до Європи середземноморським шляхом. Переважна більшість, а це близько 92 відсотків, цих мігрантів потрапили в Європу через Середземне море, загальна кількість склала близько 172 000 осіб. Решта 8 відсотків обрали інші наземні шляхи. Італія була

основним пунктом призначення для мігрантів і шукачів притулку в Європі, приймаючи приблизно 68 відсотків загальної кількості мігрантів, що еквівалентно показнику у 120 000 осіб. Ця кількість є значним зменшенням порівняно з останніми п'ятьма роками.

У 2017 році зменшення потоку мігрантів до Італії пояснювали двосторонніми угодами між Італією та Лівією. Греція, друга за значимістю європейська країна за притоком мігрантів, прийняла 35 000 мігрантів, які перетнули Європу в тому ж році. У Греції спостерігалось 80-відсоткове скорочення кількості прибулих мігрантів порівняно з попереднім роком, коли в 2016 році їхня кількість дорівнювала показнику у 174 000 осіб.

На відміну від Італії та Греції, кількість мігрантів, які прибули до Іспанії, подвоїлася. Згідно зі звітом 2017 року, майже 28 700 мігрантів потрапили до Іспанії як сухопутним, так і морським середземноморським маршрутом [20].

Більшість цих мігрантів походила з Північної Африки. Ці дані свідчать про зростаючу тенденцію міграції до Іспанії в останні роки, при цьому зростає не лише кількість шукачів притулку, але й нелегальна міграція.

Отже, з 2010 по 2015 рік близько 100 000 нелегальних мігрантів проникли через європейські кордони. Однак після 2015 року ця кількість значно зросла: лише у 2017 році на кордоні було перехоплено 141 000 нелегальних мігрантів. У 2017 році в Європі було подано близько 626 000 заявок на надання притулку, порівняно з 282 000 у 2015 році. Найбільше заявок отримали Італія, Німеччина, Швеція, Іспанія та Франція, що становить 75% від загальної кількості. Очікується, що тенденція нелегальних мігрантів і шукачів притулку, які шукають роботу, збережеться. Такий нерівномірний розподіл переселення та ресурсів спричиняє політичну напругу між країнами ЄС. Протягом 2018 і 2019 років близько 1 мільйона осіб мігрували до Європи через Італію та Грецію, і не всі вони шукали притулку. Наразі багато мігрантів проживають у таборах для біженців і подають заяву на отримання притулку, а деякі вибирають несанкціонований спосіб потрапити до Європи.

Перерахувавши усі факти, Європейська комісія та країни ЄС все частіше стикаються з проблемами у врегулюванні міграційних потоків. Європейське співтовариство бореться з фінансуванням під час пандемії та інших міграційних криз, що робить ще більш спокусливим тимчасово відхиляти небажаних біженців. Тим не менш, посилення міграційної політики, ймовірно, призведе до соціальної напруги всередині кожної з країн ЄС.

1.3. Нормативно-правові основи регулювання міграції в ЄС.

У загальному плані вчені наголошують, що міграційну політику можна розуміти як тип правил, специфічних для певної державної угоди, спрямованих на збалансування руху людей через різні кордони між країнами, які збираються разом, щоб контролювати свої міграційні відносини, ресурси або інші важливі питання обмеження руху нелегальних мігрантів.

Результати наукових досліджень свідчать про те, що міграційна політика будь-якої країни в першу чергу визначається чотирма ключовими факторами:

Перша з цих груп факторів включає внутрішньодержавні вимоги, які стосуються демографічних, соціально-економічних і національних аспектів, таких як політична безпека щодо територіальної цілісності.

Друга група стосується уявлень конкретних установок правлячої еліти щодо їхнього бачення майбутнього країни, яке конкретизується через політику та правовий режим міграції.

Третя група факторів відображає загальну глобальну ситуацію та соціально-економічне, політичне та військове середовище в прикордонних регіонах сусідніх країн.

До четвертої групи факторів відносяться катаклізми природного та техногенного характеру, які викликають потоки вимушених мігрантів, але, як правило, вони мало впливають на стратегію міжнародного курсу країни. Вплив цієї групи факторів слабшає, оскільки ці події є тимчасовими [21, с. 55].

Європейський Союз є центральною силою тяжіння, коли йдеться про робочу силу, і тому йому потрібна надійна міграційна політика, яка може ефективно вирішувати політичні, економічні, правові та безпекові виклики.

Історія міграційної політики в ЄС базується на свободі пересування, одній із головних цілей європейської інтеграції. Правова основа для цього процесу міститься в Договорі про Європейський Союз (стаття 3), який встановлює «територію, вільну від будь-яких внутрішніх кордонів, у якій для її громадян забезпечується правосуддя без кордонів і безпека без внутрішніх перешкод, що забезпечується вільним пересуванням осіб разом із заходами щодо контролю за зовнішніми кордонами, притулку, імміграції, а також проти запобігання злочинності та боротьби з нею» [22].

У 1960-х роках країни-члени прийшли до цього рішення через зростання попиту на робочу силу, і оскільки кожна країна-член мала свою імміграційну політику, це призупинило взаємообмін, включаючи переміщення людей.

Отже, під час формування Європейського Союзу (ЄС) було створено спільну політику, включно з правилами міграції, що є ключовим аспектом політики, який призвів до конфліктів між державами-членами, що тривають і сьогодні.

Після створення ЄС у 1950-х роках для посилення співпраці для економічного та енергетичного зростання країни-члени почали відмовлятися від певного контролю, щоб сприяти єдності між країнами Європейського Союзу.

Тема міграції посилила занепокоєння щодо майбутнього економічного становища через посилення інтеграції країн-членів у це питання. Ця тема спонукала певні країни ЄС до участі в міграційних зусиллях, які могли навіть не відповідати їхнім національним цінностям.

Найбільша форма інтеграції в ЄС відбулася в 1985 році, коли десять європейських держав-членів і країн, що не входять до ЄС, підписали Шенгенську угоду. Згідно з цією угодою, країни-члени погодилися на уніфіковану візову систему, що дозволяє вільне пересування працівників між

країнами Шенгенської зони та обмін інформацією про безпеку кордонів. Угода знаменує собою початок вільного пересування людей в межах Шенгенської зони, але вона не стосується особливостей міграційної політики в країнах ЄС. Ця неясність згодом викликала суперечки та завадила створенню комплексної міграційної політики в Європейському союзі.

Натомість, Маастрихтська угода 1992 року ще більше посилила пересування осіб у межах Шенгенської зони. Після підписання цієї угоди ЄС почав виходити за межі економічної, політичної та безпекової співпраці в межах своїх держав-членів.

Протягом цього періоду 12 європейських країн об'єдналися, щоб створити валютний союз, спрямований на сприяння економічній і соціальній єдності країн. Разом з цим вони розробили спільну зовнішню політику та заклали основу для європейського громадянства, що, у свою чергу, проклало шлях до більшої політики інтеграції в ЄС [23].

Після Маастрихтського договору був підписаний Амстердамський договір 1997 року, що відіграв вирішальну роль у впливі на політику країн-членів ЄС щодо мігрантів [24].

За даними Верховного комісаріату ООН у справах біженців (УВКБ ООН, 2003 р.), Амстердамська угода мала важливе значення, оскільки вона встановлювала протоколи та стандартні процедури для іммігрантів і шукачів притулку, захищаючи права осіб із країн, що розвиваються.

Згідно з положеннями Амстердамського договору, мігранти повинні були дотримуватися правил ЄС. Крім того, угода закликала країн-членів посилити та забезпечити виконання надійних протоколів щодо біженців, включаючи критерії для отримання притулку, статус захисту та умови проживання та перебування.

Амстердамський договір, імplementований в ЄС, став значним кроком до формалізації міграційної політики європейського простору. Він обмежив автономію держав-членів ЄС у певних імміграційних аспектах.

Невдовзі після підписання Договору Європейська Рада заснувала Департамент внутрішніх справ та започаткувала «П'ятирічну програму» для забезпечення виконання своїх імміграційних положень. Міністерство внутрішніх справ мало на меті сприяти миру, справедливості та свободі шляхом встановлення спільної політики щодо притулку та імміграції в ЄС. Ця політика була зосереджена на партнерстві з країнами-мігрантами, створенні єдиної системи надання притулку ЄС, гарантуванні прав людини для іммігрантів і покращенні управління.

Дублінська конвенція 1990 року, переглянута у 2013 році, стала ключовим моментом у законодавстві ЄС, зокрема щодо міграційної політики ЄС [25].

Ця конвенція, відома своїм суперечливим характером, відіграє вирішальну роль у відповіді ЄС на виклик міграції. Одним із основних положень є те, що заявки шукачів притулку повинні розглядатися в країні, в яку вони в'їхали вперше, щоб запобігти багаторазовим поданням по всій Європі. Це правило також було розроблено для встановлення єдиного процесу по всій Європі та обмеження вторинного руху шукачів притулку на континент.

З іншого боку, політика ЄС спричинила значну проблему, особливо в країнах входу, непропорційно обтяжуючи Південну Європу. Цей регіон уже мав справу з великою кількістю іммігрантів та шукачів притулку.

Суперечлива міграційна політика, встановлена Дублінською конвенцією, призвела до дефіциту ресурсів, гуманітарних криз і недостатніх можливостей для біженців у таких країнах, як Італія, Греція та Іспанія.

Останнім часом ця політика виявилася неефективною у питанні отримання притулку, статусу захисту та умов життя. Амстердамський договір ознаменував початкові значні зусилля з формалізації міграційної політики та процедур у Європейському Союзі. Це призвело до зменшення незалежності держав-членів ЄС щодо певних аспектів імміграції.

Велика увага приділяється законам, які регулюють боротьбу з нелегальною міграцією в Європейському Союзі. ЄС має широкий спектр

правових заходів, спеціально спрямованих на боротьбу з нелегальною міграцією.

Коли ми розглядаємо питання правового реагування на нелегальну міграцію в ЄС, ми бачимо, що є лише чотири правові акти, які безпосередньо стосуються цієї проблеми. Однак ці заходи мають значний вплив на нелегальну міграцію, впливаючи як на якість, так і на кількість міграції в цілому та сприяючи боротьбі з організованою злочинністю на міжнародному рівні.

Наприклад, коли існують суворі правила щодо легальної міграції та працевлаштування, це може призвести до того, що більше людей мігруватимуть нелегально. Це, у свою чергу, призводить до посилення законів проти нелегальної міграції.

Щоб по-справжньому зрозуміти, як усі закони Європейського Союзу щодо міграції пов'язані між собою та наскільки добре вони працюють задля того, щоб зупинити нелегальну міграцію, на допомогу прийде систематизація відповідно до їхніх цілей та впливу.

Один із способів класифікації цих законів: ті, що регулюють міграцію в цілому, ті, які спрямовані на нелегальну міграцію, і ті, які вирішують питання, пов'язані з нелегальною міграцією.

Міграційне законодавство Європейського Союзу впливає на питання нелегальної міграції, але в першу чергу вони спрямовані на посилення легальної імміграції з третіх країн. Ці закони спрямовані на покращення процесу легальної імміграції шляхом впровадження таких заходів, як безвізовий режим для деяких країн, надання статусу довготермінового резидента певним особам і створення можливостей для роботи та навчання в державах-членах ЄС.

Крім того, вони прагнуть залучити висококваліфікованих фахівців із третіх країн, пропонуючи вигідні умови.

Регламент 539/2001, прийнятий 15 березня 2001 року, під назвою «Створення списку третіх країн, які потребують візи, і країн, звільнених від

віз», встановлює правила для іноземців, які в'їжджають до ЄС. Він окреслює перелік країн, громадянам яких для в'їзду потрібна віза та ще один список країн, громадянам яких не потрібні візи для перебування до трьох місяців. Цей регламент запровадив «чорні» та «білі» списки, щоб допомогти ЄС керувати нелегальною міграцією, хоча й з відсутністю змоги повністю її ліквідувати.

Директива ЄС 2009/50, також відома як «Про встановлення умов в'їзду та перебування громадян третіх країн з метою роботи», пропонує сприятливі умови для легального в'їзду та перебування в країнах ЄС для висококваліфікованих спеціалістів із третіх країн.

На відміну від інших легальних іммігрантів у ЄС, ці спеціалісти користуються спрощеним процесом реалізації певних прав, таких як право на «возз'єднання сім'ї» та можливість отримати статус «довгострокового резидента ЄС» через п'ять років законного проживання. Цей статус дає громадянам третіх країн розширені перспективи роботи та проживання.

Важливо зазначити, що надання спеціальних пільг висококваліфікованим трудовим мігрантам не призвело до ефективного зменшення нелегальної імміграції. Це тому, що правила для низько-кваліфікованих трудових мігрантів залишилися незмінними.

Кожна країна має свої власні стандарти оцінки кваліфікацій, а це означає, що професіоналів-мігрантів із подібним досвідом можуть сприймати по-різному в різних країнах. Це призводить до розбіжностей в оцінці кваліфікації та є причиною різних імміграційних правил для кожного з них. Ці відмінності можуть, у свою чергу, сприяти збільшенню нелегальної імміграції [26].

Стокгольмська програма, яка була схвалена в грудні 2009 року («Відкрита та безпечна Європа, яка служить і захищає своїх громадян») і побудована на основі попередніх багаторічних програм, таких як Тампере (1999) і Гаага (2004), завершилася в грудні 2014 року.

У березні 2014 року Європейська комісія оприлюднила новий документ під назвою «Відкрита та безпечна Європа: від теорії до практики», в якому окреслено її майбутній порядок для вирішення питань внутрішніх справ.

Згідно зі статтею 68 ДФЄС «Угода про функціонування Європейського Союзу», Європейська Рада також прийняла «стратегічні керівні принципи щодо законодавчого та оперативного планування в зоні свободи, безпеки та правосуддя» у своїх висновках 26 та 27 червня 2014 року. Безумовно, фокус змістився з простої програми на наявність конкретних вказівок щодо поширення, впровадження та зміцнення використання законних методів і дій [27].

Згідно з пропозицією Європейської Комісії (план дій з 10 пунктів), 23 квітня 2015 року країни-члени зобов'язалися негайно впроваджувати ініціативи для збереження життів і посилення участі Європейського Союзу в міграції. Через кілька днів після цього, 29 квітня Європейський парламент прийняв резолюцію.

Потім, 13 травня 2015 року, Європейська комісія оприлюднила Європейський порядок з питань міграції, засвідчивши свою прихильність пріоритетним питанням міграції. Порядок включав негайні дії щодо вирішення середземноморської кризи та довгострокові стратегії для кращого управління міграцією в майбутньому.

Не можна заперечувати, що приєднання бідніших країн-членів Європейського Союзу, таких як Болгарія та Румунія, матеріальний добробут громадян яких значно нижчий від середньоєвропейського, дало підставу активному сплеску руху безробітних і некваліфікованих людей через континент. Мігранти звідти також мали більшу потребу в допомозі з боку соціальних служб, що ще більше напружило систему соціального забезпечення в країнах, що пропонують тимчасовий притулок, і породило інші проблеми, пов'язані з асиміляцією новоприбулих у місцевих громадах, особливо це стосується ромів. З точки зору європейських моделей міграції, це значний внесок у освіту.

Також, одним з важливих аспектів імміграції до європейських країн є переїзд людей для продовження освіти.

В інтересах забезпечення відповідності роботодавців як з країн ЄС, так і з країн, що не входять до ЄС, Словаччина внесла зміни до дозволу на роботу, передбачивши роз'яснення щодо зобов'язань роботодавця. Нові форми зобов'язують роботодавців інформувати Національне бюро зайнятості перед тим, як подати заявку на дозвіл на тимчасове проживання.

Згідно з новими законами, роботодавець повинен повідомити Національне бюро праці про наявні вакансії, перш ніж отримати дозвіл від імміграційних органів на отримання легального перебування в Словаччині, а також – дозволу на роботу.

Чехія змінила правила перебування негромадян. Закон передбачав термін дії довгострокових віз не більше одного року, а також подовжив термін подачі документів на довгострокове проживання. Натомість були визначені особи, які мають право на видачу віз, а також було складено список безпечних країн для пересування.

До того ж, існує спеціалізований сайт з питань міграції, який обслуговує іммігрантів у Чехії. Його також запровадило Міністерство внутрішніх справ саме з метою покращення зв'язків з громадськістю щодо питань міграції та інтеграції мігрантів у нову країну [28].

Отже, країни ЄС намагаються усунути основні причини кризи та, крім того, надати більше фінансування та гуманітарної допомоги людям, які потребують цього як у межах ЄС, так і за його межами. Однак Європейський Союз посилює охорону кордонів, бореться з незаконним перевезенням мігрантів і забезпечує безпечні шляхи легального в'їзду до ЄС для людей, які цього потребують.

Підсумувавши матеріал, стає зрозумілим той факт, що наразі вкрай важливо розглядати процес міграції в усьому світі, ефективно використовувати легальну міграцію, захищати вразливих осіб, боротися з нелегальною міграцією та ефективно захищати кордони.

РОЗДІЛ 2

Сучасний стан і тенденції міжнародної міграції, Україна в контексті міграційних процесів у Європі

2.1. Аналіз впливу міжнародних міграційних процесів на економічний розвиток країн ЄС.

Як показує практика, на економіку Європейського Союзу внутрішня трудова міграція впливає частіше за все саме позитивним чином.

Люди, які зараз шукають роботу, можуть переїхати до іншої країни, і таким чином вони допомагають зменшити тиск з боку місцевого ринку праці, а також задовольнити потребу іншої країни в працівниках (скажімо, майбутній працівник не матиме права на страхування на випадок безробіття або на будь-яку подібну державну підтримку, у своїй країні, але, натомість, отримати прибуток для свого роботодавця, і це означає, що такий прибуток приносить користь як компанії, так і державі, в якій вона розташована) [4, с. 42].

Проте, міграція є складним явищем, що є причиною низки різних факторів. Пріоритет надавався економічним, соціальним і політичним факторам, що спричинили помітну тенденцію міграції протягом останніх кількох років у країнах Східної Європи.

Найпоширеніші тенденції включають внутрішню та зовнішню міграцію, остання часто тягне за собою переїзд до країн саме Західної Європи. Частою причиною міграції є кращі можливості працевлаштування та покращення рівня життя. Крім того, спостерігається зростання міграції в країнах Східної Європи, населення яких намагається уникнути пов'язаної з політикою нестабільності, збройних конфліктів та трансформаційних процесів у цьому регіоні. Такі аспекти, як війни та конфлікти, бідність, переслідування та зміна клімату, змушують людей мігрувати у різні регіони ЄС [9, с. 270].

Трудова міграція є одним із найбільш поширених видів міграції у світі. У деяких випадках, залежно від міграційних тенденцій, Міжнародна організація

з міграції класифікує весь світ на три основні групи: тобто країни-донори, які є регіонами емігрантів, проміжні країни, які відомі як країни транзиту, та приймаючі країни (такі країни, куди їдуть іммігранти) [15, с. 128].

Задля того, аби зрозуміти тенденцію міграційних процесів в ЄС, ми вирішили спочатку розглянути динаміку показників міграції по різних регіонах світу.

Згідно зі статистичними даними Організації Об'єднаних Націй, Індія вважається найбільшим джерелом мігрантів, яке становить 15,6 мільйона осіб. Слідом за нею йде Мексика з 12,3 мільйонами іммігрантів, а Китай посідає третє місце, прийнявши 9,5 мільйона нових іммігрантів лише минулого року.

До того ж, 8 мільйонів громадян Сирії залишають її територію як біженці в інших країнах, таких як країни-члени ЄС чи Ліван, де вже є великі табори, створені такими агенціями допомоги, як Товариство Червоного Півмісяця.

Згідно з тими самими даними, у Бангладеш зареєстровано 7,2 мільйона осіб, які емігрували. Останньою країною серед шести найбільших донорів робочої сили у світі є Пакистан, оскільки він забезпечує 5,9 мільйона мігрантів у світовій робочій силі.

Міграційні процеси мають позитивні та негативні соціально-економічні та демографічні наслідки для країн-донорів. Однак, з огляду на необхідність економічного зростання в країнах-донорах, еміграційні процеси в короткостроковій перспективі суперечать негативним довгостроковим наслідкам лише позитивно. Глобальні міграційні процеси в основному матимуть згубні наслідки для країн із проміжними моделями дислокації, такими як соціальні, економічні та демографічні аспекти питання.

США є найбільшою країною-реципієнтом, за нею йдуть Німеччина та Саудівська Аравія, кожна з 13 мільйонами осіб, потім Великобританія із 10 мільйонами, слідом – ОАЕ (9 мільйонів) і, нарешті, Франція, Канада та Австралія із 8 мільйонами мігрантів на кожен країну.

У країнах, які не є ані «відправниками», ані «приймачами», переваги міграції переважно політичні, а також вони ведуть до розширення

міжнародного співробітництва. Міграція також призводить до позитивних економічних і демографічних наслідків для приймаючих країн. Крім того, існує висока ймовірність низки несприятливих соціальних та історико-культурних наслідків [21].

Отже, проаналізувавши показники зміни кількості населення під впливом міграційних процесів по регіонах світу за останні 5 років, ми можемо зауважити, що у регіоні Близького Сходу та Північної Африки у 2023 році був відмічений найвищий відсоток мігрантів відносно населення – 10%, отже на кожні 100 осіб припадало 10 мігрантів. У Північній і Південній Америці, це другий регіон з найвищим відсотком міграцій по відношенню до населення, який зареєстрований на рівні 1%, на кожні 100 осіб припадав 1 мігрант. Найменша частка всіх мігрантів у порівнянні із загальною чисельністю населення була виявлена в Азії – 0,4%. У цьому регіоні на кожні 100 осіб припадало 0,4 мігранта.

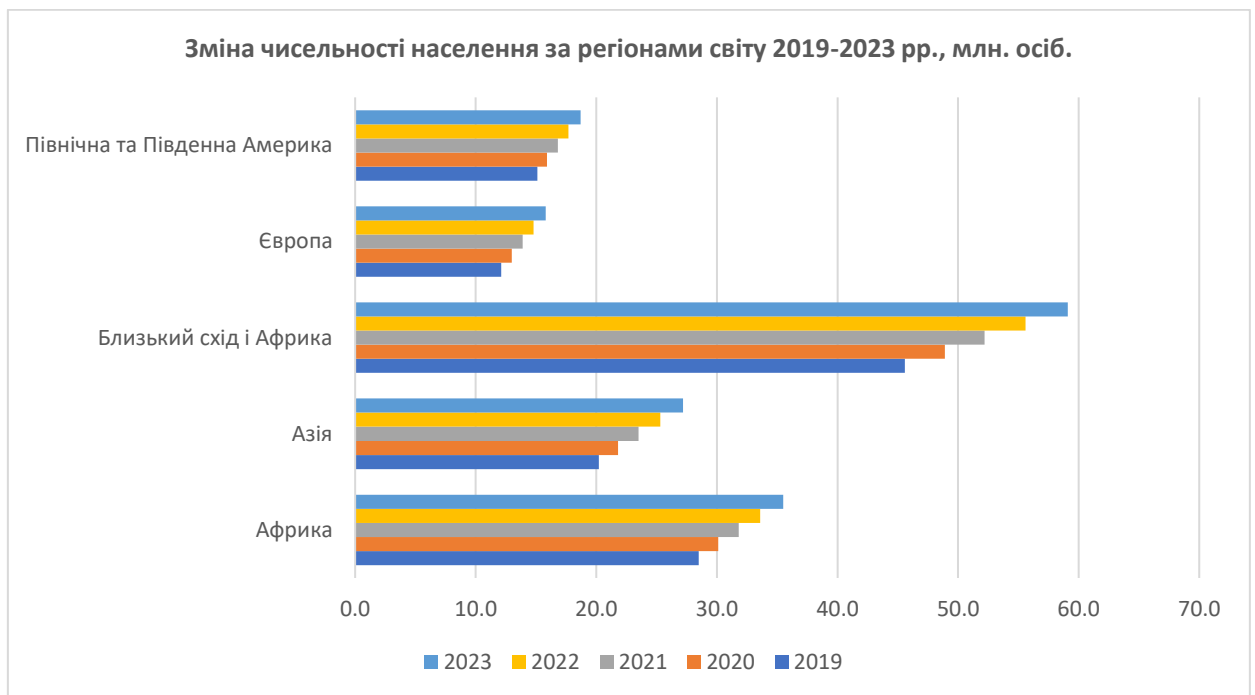

Рис. 2.1.1. – Зміна чисельності населення за регіонами світу за період з 2019 по 2023 рр., млн. осіб [29; 30].

Згідно з показниками (Рис. 2.1.1.), світове населення мігрантів зросло протягом останнього п'ятирічного періоду з 2019 по 2023 роки. Найзначніший приріст відбувся в регіоні Близького Сходу та Північної Африки, де кількість мігрантів зросла на 29,6% - з 45,6 мільйонів людей, які мігрували у 2019 році – до 59,1 мільйонів у 2023 році. Помічено, що найбільша кількість мігрантів у цьому регіоні зафіксована в Сирії (8,2 млн), Туреччині (3,8 млн) та Іраку (3,7 млн), порівняно з показниками 2023 року.

Також ми можемо простежити, що кількість мігрантів в Америці зросла на 23,8% (з 15,1 млн у 2019 році – до 18,7 млн у 2023 році), і це друге за величиною зростання після Азії. До трійки країн із найбільшою кількістю мігрантів у 2023 році увійшли США (11,3 мільйона), Мексика (2,3 мільйона), за якими йде Канада (1,2 мільйона).

Африка пережила третє за величиною зростання: кількість мігрантів зросла на 24,6%, досягнувши 35,5 мільйонів мігрантів з 28,5 мільйонів мігрантів у 2019 році.

У 2023 році країни з найбільшою кількістю мігрантів включали Нігерію (3,1 мільйона), Ефіопію (1,8 мільйона) і Південну Африку (1,7 млн).

У Європі, де кількість мігрантів збільшилася найменше, кількість мігрантів зросла з 12,1 мільйона в 2019 році – до 15,8 мільйона в 2023 році. Найбільше число мігрантів було в Німеччині (2,4 мільйона), за нею йдуть Італія (1,3 мільйона) і Франція (1,2 мільйона).

Хоча Європа традиційно є одним з основних регіонів, який «притягує» міжнародних мігрантів, вона мала найповільніші темпи зростання чисельності населення у періоді з 2019 по 2023 рр. Проте, навіть таке несуттєве зростання чисельності населення для Європи могло бути набагато нижчим без міжнародних мігрантів, які частково пом'якшили зменшення чисельності населення європейських країн у зв'язку із зниженням рівня народжуваності в них.

Істотним є те, що найвищий індекс інтеграції мігрантів в країнах ЄС у 2023 році (Табл. 2.1.1.) має Швеція (73,2 балів), за нею йдуть Фінляндія (72,9 балів), Данія (72,6 балів) і Нідерланди (71,8 балів).

Таблиця 2.1.1. – Значення індексів інтеграції мігрантів 10-ти країн ЄС у 2023 році.

Країна	Індекс інтеграції мігрантів (2023)	Ранг
Швеція	73,2	1
Фінляндія	72,9	2
Данія	72,6	3
Нідерланди	71,8	4
Німеччина	71,5	5
Австрія	70,9	6
Франція	70,6	7
Бельгія	70,3	8
Італія	69,7	9
Іспанія	69,2	10

Джерело: складено на основі [29].

У цих країнах впроваджується політика, яка допомагає мігрантам інтегруватися різними способами, включаючи надання допомоги у працевлаштуванні, мовні курси, а також доступ до соціальних послуг. Індокси інтеграції мігрантів є найнижчими в Італії (69,7 балів) та Іспанії (69,2 балів). Проте, ці країни мають численні міграційні проблеми: серед мігрантів існує високий рівень безробіття, дискримінація та ксенофобія.

Наприклад, Швеція може похвалитися значним досвідом тривалої міграції, а також складною системою підтримки іммігрантів. Це включає безкоштовні уроки офіційної мови країни, допомогу в працевлаштуванні та доступність державних послуг для іммігрантів. Проте, у Швеції був

запроваджений новий імміграційний контроль, спрямований на те, щоб ускладнити возз'єднання сімей і скоротити термін дозволу на тимчасове проживання [14, с. 110].

Фінляндія також має складний набір заходів підтримки для іммігрантів, включаючи безкоштовні мовні курси, а також службу підтримки працевлаштування та доступ до соціальної допомоги членам імміграції.

В Данії також є численні програми, які допомагають мігрантам влаштуватися після того, як вони пройшли сувору політику регулювання в'їзду. Проте, Данія має найжорсткішу імміграційну політику, але також пропонує ряд програм підтримки для мігрантів, які успішно інтегруються в суспільство.

Нідерланди відомі своєю відкритою та толерантною культурою, яка полегшує інтеграцію мігрантів, країна також надає безкоштовні мовні курси, допомогу в працевлаштуванні та доступ до соціальних послуг для мігрантів.

Італія стикається з різними проблемами, пов'язаними з міграцією, серед яких найбільш характерними є високий рівень безробіття серед мігрантів, дискримінація та ксенофобія. Хоча італійський уряд ініціював кроки для вирішення цих проблем, йому ще потрібно пройти велику путь до вирішення цієї низки міграційних проблем.

Іспанія також бореться з великою кількістю міграційних проблем, однак уряд докладає зусиль, щоб вирішити цю ситуацію, але багато аспектів також ще не є остаточно вирішеними [14, с. 111-115].

Попри зазначені позитивні аспекти, окремим викликом в сфері міжнародної міграції є проблема біженців. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) прогнозує, що у 2024 році кількість біженців у світі зросте до 32 мільйонів. Це перевищує кількість біженців за 2023 рік ще на 2 мільйона, і є найвищим із задокументованих коли-небудь [31].

Минулого року Туреччина п'ятий рік поспіль посіла перше місце у світі за кількістю біженців (3,7 млн., 3,6 млн. із яких - сирійці).

До того ж, у всьому світі близько 3,5 мільйона людей звернулися за міжнародним захистом і чекали на визначення їхніх статусів біженців, тоді як у 2023 році було подано приблизно 2,1 мільйона заяв про надання притулку, більшість із них у США, Перу та Німеччині.

ЄС наполягає на тому, щоб сусідні країни не дозволяли своїм громадянам вільно перетинати свої кордони. Завдання контролю кордонів ЄС поступово зміщується до країн походження мігрантів та країн транзиту.

Відправлення правопорушників до центрів утримання під вартою в деяких країнах ЄС та за його межами (навіть в Африці), а також депортація мігрантів стали стандартною практикою в Європі. Це спричинило те, що права мігрантів стали порушуватися все частіше.

Критики стверджують, що хоча Європа намагається сформувати «спільний простір», щоб гарантувати свободу, справедливість і безпеку, вона також створює ізольовану групу громадян нижчого класу з країн, що не входять до ЄС, і формує «Фортецю Європи» [32].

Візові вимоги до країн, що не входять до ЄС, були посилені, вимоги до громадян також стали дуже суворими, а перевізникам накладаються значні штрафи за транспортування нелегальних пасажирів.

Те ж саме відбувається в країнах Східної Європи, хоча, на нашу думку, занадто жорстка політика може змусити іммігрантів спробувати інші способи потрапити до Європи незаконними шляхами, що часто призводить до того, що мігранти стають жертвами синдикатів організованих торговців людьми. Більшість із них так і не досягають Європи, а деякі гинуть дорогою.

Крім того, слід зазначити, що існує серйозне занепокоєння урядів менш розвинених країн (до них належать, зокрема, країни ЦСЄ) саме тому, що молоді працівники з досить високою кваліфікацією часто їдуть у пошуках роботи в інші країни, що в довгостроковій перспективі може негативно позначитися на економічному розвитку країн-членів ЄС [28, с. 60-62].

Щоб краще зрозуміти, як інтеграція вплинула на нові держави-члени, які вступили до ЄС 2007 року (це такі країни, як Польща, Чехія, Словаччина,

Румунія та Болгарія) розглянемо основні макроекономічні показники та показники міграції у динаміці з 2007–2023 років (Додаток А).

Після вступу цих країн до ЄС кожна з них збільшила свій ВВП і ВВП на душу населення майже в 1,5 рази (Рис. 2.1.2).

Наприклад, для Чехії приріст ВВП на душу населення становив 4451,5 доларів США за період з 2007 по 2023 роки, в Болгарії можемо помітити приріст на 2356,8 доларів США, в Польщі – на 5031 доларів США, в Румунії та Словаччині – на 3056,2 та 6302,8 доларів США відповідно. Високі показники також притаманні Чехії та Словаччині, причому друга має ще й найбільші темпи росту разом з Польщею. Найбільші показники ВВП має Польща та Чехія.

Рис. 2.1.2. – Показники ВВП в країнах ЦСЄ в динаміці 2007-2023 рр., дол. США [33; 34; 35].

В той же час показники інфляції (Рис. 2.1.3) і безробіття (Рис. 2.1.4) знизилися в цих країнах після вступу в ЄС. Так в Болгарії показник безробіття знизився на 2,9 відсоткових пунктів, в Чехії на 3,2%, але найбільше зниження показників помітне в Словаччині – 7,1 відсоткових пункти та Польщі – 11,6% відповідно, в Румунії ж зростання безробіття в 2023 році (порівняно з вступом до ЄС) не досягає навіть й 1%. Говорячи про інфляцію – в кожній з країн

показники мали тенденцію суттєво знизитися. Найбільші показники інфляції у 2007 р. мали такі країни, як Словаччина (7,5%) та Румунія (11,5%).

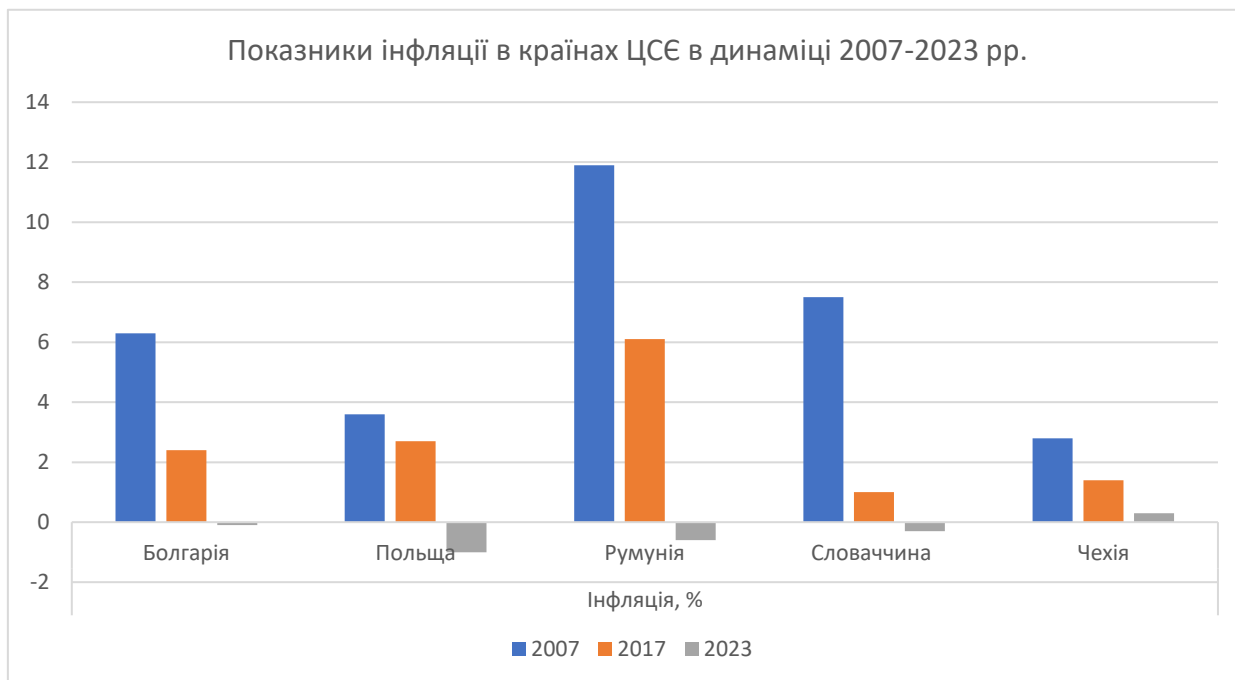

Рис. 2.1.3. – Показники інфляції в країнах ЦСЄ в динаміці 2007-2023 рр., % [33; 34; 35].

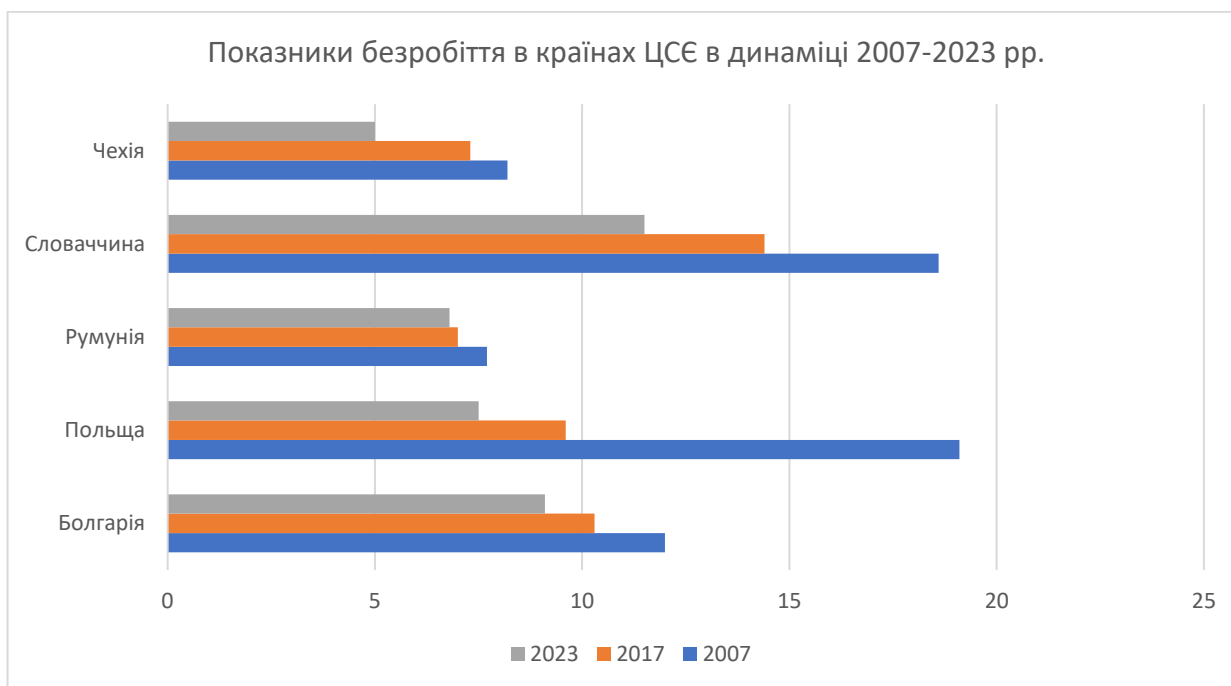

Рис. 2.1.4. – Показники безробіття в країнах ЦСЄ в динаміці 2007-2023 рр., % [33; 34; 35].

Підсумовуючи усе вище сказане, хочеться ще раз підкреслити, що міграція є складним процесом через різні причини. Більший пріоритет надається економічним, соціальним і політичним факторам, які протягом останніх кількох років призвели до помітної тенденції міграції в країнах Європейського Союзу. Люди зазвичай переїжджають, сподіваючись на краще працевлаштування та вищий рівень життя.

Перш ніж розглянути на конкретних прикладах країн: як саме міжнародна міграція впливає на економічний розвиток країн ЄС, було розглянуто безпосередньо такі показники, як ВВП, ВВП на душу населення, зайнятість, безробіття та інфляція, що показали значне зростання в 2023 році в порівнянні з роком вступу, при чому в 1,5 разів.

Також в ході дослідження було помічено, що після вступу в ЄС, хоча не всі країни ЦСЄ покращили показники імміграції та зменшили показники еміграції, та все ж обидва показники показали значне зростання в кожній з країн.

Після дослідження процесу еміграції в нових країнах-учасниках було визначено, що в Болгарії в 2023 році показник становив 29,5 тис. осіб, що дає підстави стверджувати, що він від'ємний, ймовірно, що зниження кількості робітників, що приїжджають з-за кордону, головним чином залежить від ситуації на ринку праці.

До того ж, негативний показник має і Польща, оскільки показник польських громадян, які виїжджають за кордон на термін більше трьох місяців становить майже 260 тис. осіб. Близько 95% із них – трудові мігранти, що виїжджають частіше всього в напрямку Великобританії і Німеччини.

Міграційне сальдо в Румунії лишається також негативним з показником 195 тис. осіб. Позитивне сальдо міграції має Чехія, оскільки показник міграції становить 25 тис. осіб, аналогічну ситуацію має також Словаччина з показником 3,8 тис. осіб.

2.2. Міграційні кризи як виклик для Європейського союзу, міграційна політика країн Європи під впливом пандемії COVID-19.

Звернемо увагу на те, що в останні десятиліття ЄС все частіше почав зіштовхуватися з міграційними проблемами, і це явище взяло своє коріння насамперед у «Євро-кризі» 2015 року.

Європейська міграційна криза 2015 року – це явище, яке стало справжньою гуманітарною катастрофою, спричиненою масовою міграцією із країн Близького Сходу та Африки до Європи. Деякі вчені та аналітики навіть порівнюють цей наплив з періодом Другої світової війни.

Основними викликами були:

1. Помітне зростання кількості мігрантів: у 2015 році понад один мільйон мігрантів і біженців прибули до Європи, що є найбільшою зареєстрованою кількістю. Це збільшило навантаження на інфраструктуру та ресурси держав-членів, водночас породивши ксенофобію та популізм.

2. Нерівномірний розподіл мігрантів у багатьох країнах ЄС: з точки зору прийому мігрантів, Німеччина та Швеція залучили нерівні пропорції іммігрантів, що спричинило суперечки та скандали між державами-членами.

3. Ідентифікація особи, яку слід класифікувати як біженця: вона може бути складною та спірною. Це призупинило процес подання заяв про надання притулку та залишило деяких мігрантів у правовому вакуумі.

4. Зростання тероризму та загальної злочинності: є ті, хто стверджує, що це зростання пов'язане з імміграційними даними, однак, заперечуйте це, оскільки більшість нелегальних мігрантів не беруть участі в злочинній діяльності, плюс більшість терористів є вихідцями з країн Європейського Союзу».

5. Політичні та соціальні розбіжності: вони виникли, коли міграція стала одним із найбільш суперечливих питань у Європейському Союзі, що призвело до збільшення ще більших розбіжностей між державами-членами ЄС [36, с. 270-271].

Міграційна криза в Європі розглядається двома різними способами: Німеччина, Франція, Італія та скандинавські країни сприймають це як можливість випробувати європейські цінності та єдність, тоді як Угорщина, Польща, Словаччина, Чехія та країни Балтії вважають це загрозою безпеці та добробуту [37].

Можна виділити кілька підстав для виникнення та існування досліджуваного явища. Зокрема, до них відносяться:

- високий рівень безробіття серед значної частини громадян у їхніх країнах;
- економічна нестабільність у багатьох країнах Близького Сходу;
- високий рівень бідності, що супроводжується ризиком смерті від голоду у власній країні;
- соціальна нерівність, яка є широко поширеною в країнах Сходу;
- стихійні лиха та катаклізми, які загрожують здоров'ю та життю, що є наявними у багатьох східних країнах;
- високі шанси бути втягнутими у війни та конфлікти в деяких східних країнах [38, с. 30-32].

Нинішнє значення останньої причини є найбільш актуальним та важливим через те, що на Близькому Сході постійно відбуваються нові збройні конфлікти, які призводять до страждань тисяч людей (переважно мирного населення). Це доказ того, що люди, які живуть у східному регіоні, не мігрують далеко звідти, де все гаразд, а, навпаки, виїжджають звідти через необхідність зберегти своє життя та життя своїх родин.

За даними ООН, основні країни походження більшості шукачів притулку не змінюються з 2014 року: Сирія, яка залишається провідною країною в цьому списку, Афганістан, Сомалі, Південний Судан, Судан, Демократична Республіка Конго, Центральноафриканська Республіка, М'янма та Еритрея. Їхні частки в загальній кількості мігрантів за 2023 рік відповідно (Рис. 2.2.1.): Сирія (41%), Афганістан (27%), Ірак (16%), Іран, Пакистан, Нігерія, Гамбія, Гвінея, Марокко, Сенегал з меншими частками [39].

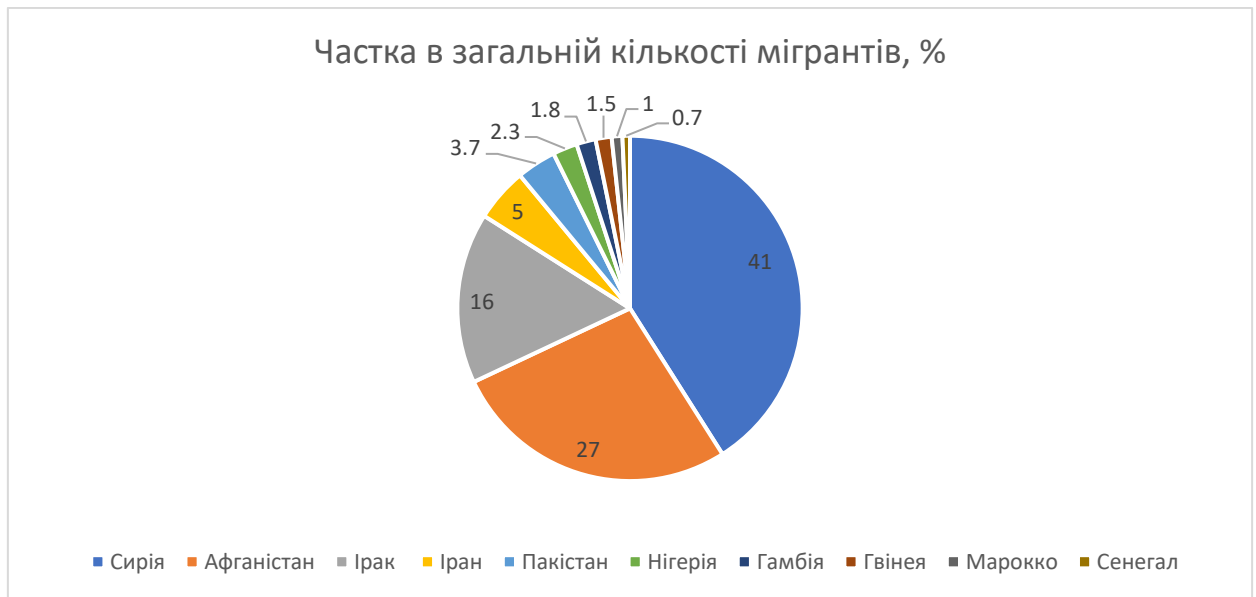

Рис 2.2.1. – Частка країн у загальній кількості мігрантів за 2023 рік, % [39].

Однак, показники прибуття стабільно знижується вже 5 років поспіль і зараз становлять лише 10% від піку 2015 року. У 2023 році було виявлено близько 150 000 нерегулярних міграцій через зовнішні кордони ЄС [40].

У розпал кризи також спостерігалось зростання активності ультраправих політичних угруповань (наприклад, під час президентських виборів у Франції, коли до другого туру вийшла ультраправа Марін Ле Пен з партії «Національний фронт», де вона отримала 33,9 відсотка голосів виборців), спостерігалася ескалація ворожнечі серед громад (лише в Німеччині в 2015 році було скоєно 747 нападів на помешкання іммігрантів, з яких – 222 були насильницькими) [41].

Як вже було зазначено у пункті 2.1. – проблема нелегальних мігрантів і біженців поглиблює та загострює внутрішньополітичний конфлікт. Це активізує націоналістичні організації, які вважають, що Європа і так вже втратила значну частину своїх національних традицій.

Отже, погіршуючи поточну ситуацію, це призведе до подальшого послаблення ідентичності європейських націй [42, с. 44].

Крім того, слід зазначити, що процес глобалізації є ще одним фактором, що сприяє культурній ерозії в різних суспільствах, у тому числі й європейських громад.

Підхід до питання міграції був і залишається євро-центричним для ЄС. Відсутність справжнього союзу між державами-членами і, що найважливіше, відсутність співпраці між ними підкреслюють слабкість ЄС у цьому відношенні.

Таким чином, ЄС виявляється неефективним і розділеним на фракції, налаштовуючи своїх членів один проти одного та розпалюючи націоналістичні почуття разом із анти-мусульманським настроєм. Вони розглядають феномен міграції як певну загрозу боротьбі, замість того, щоб протистояти їй [39].

Неможливо не наголосити на проблемі вимушеної міграції українців через війну з державою-агресором на території України. Хочемо наголосити на тому, що цю міграцію слід безперечно розглядати як кризу. Так, за перший місяць повномасштабної війни з України виїхало понад 3,6 млн осіб. За даними Міжнародної організації з міграції, ще приблизно 6,5 млн переїхали в межах країни зі своїх постійних місць проживання.

Довгі кілометрові черги утворювалися в перші дні повномасштабного вторгнення на пунктах пропуску до країн ЄС, які межують з Україною (переважно на польському кордоні). Щодня кордон перетинало до 150 тис. осіб. Крім того, не менші затори зазнали великі міста України, які протистояли бомбардуванням вже з перших днів.

Найбільша кількість людей виїхали з України у проміжку з 27 лютого до 9 березня. У цей період кордон України на виїзд перетнули 1 649 088 людей; щоденно з країни виїжджало понад 150 000 людей. 6 березня кордон перетнули 210 526 осіб, що є найбільшим показником за один день. З 17 березня кількість тих, хто виїжджає, поступово зменшується, що свідчить про спадання першої хвилі біженок (Рис. 2.2.2.) [43].

З 27 лютого по 9 березня з України виїхала найбільша кількість людей. За цей період кордон України перетнули 1 649 088 осіб, при цьому понад 150 тис. осіб покидали країну щодня.

Тільки 6 березня 210 526 осіб перетнули прикордонний пост, що є найбільшим показником за один день [44]. Однак, після цієї дати відтік сповільнився, поки до 17 березня не відбулося помітне зменшення, яке вказувало на те, що перша хвиля міграції добігала кінця (Рис. 2.2.2.).

Тим не менш, за весь цей час з 24 лютого 2022 року по 24 березня 2024 року в середньому понад 200 000 людей перетинали кордон щомісяця через, демонструючи безперервність війни, яка змушує їх залишати свої домівки, задля пошуку розради в інших країнах.

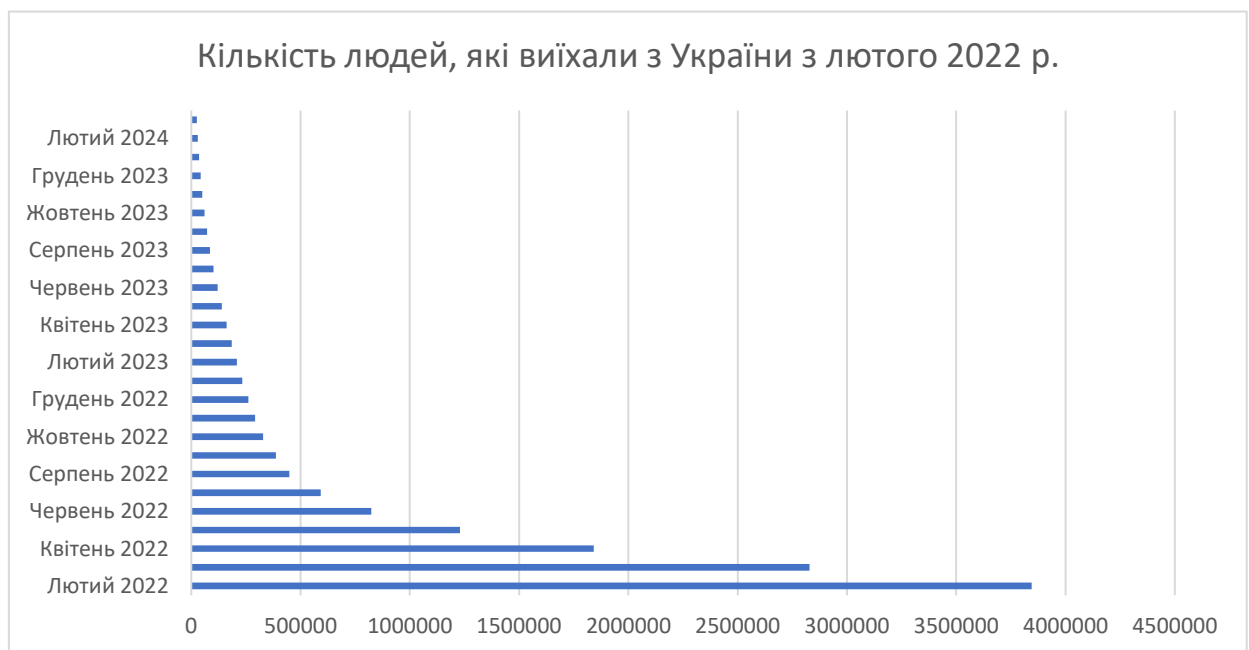

Рис 2.2.2. – Кількість людей, які виїхали з України за місяць в динаміці від 24 лютого 2022 р. до 24 березня 2024 року, осіб [44].

За чотири тижні понад 6,6 мільйонів наших співвітчизників покинули свої домівки та перетнули кордон України з метою пошуку притулку. У результаті, повномасштабна війна Росії проти України спричинила найбільшу міграційну кризу на континенті з часів Другої світової війни.

Варто підкреслити той факт, що вимоги до міграційної політики в XXI столітті продовжують набирати обертів. Зростаючий попит на міграційну політику нині зумовлений необхідністю використання позитивних аспектів міграції в інтересах розвитку, активного міжнародного співробітництва для вирішення нових викликів, з якими стикається глобальна економіка (наприклад, пандемія COVID-19, криза споживчого попиту, тиск на публічні фінанси тощо).

Незважаючи на те, що регулювання пересування людей через державні кордони є привілеєм, який належить уряду кожної країни, вони контролювалися посиленням різних глобальних угод та міжнародно-правових домовленостей, укладеними між різними країнами ще до початку пандемії COVID-19. Як наслідок, це продемонструвало солідарність між націями та повагу до громадян різних держав, поваги до прав людини.

Однак пандемія COVID-19 повністю змінила сприйняття міграційних проблем країнами в усьому світі, оскільки понад 150 держав закрили свої кордони на початку 2020 року. Внаслідок цього мільйони людей не змогли виїхати за кордон на заробітки, а сотні тисяч роботодавців залишилися без необхідної робочої сили [45].

Вплив пандемії на економіку вперше був помічений серед мігрантів, які опинилися в пастці, що характеризувалася невизначеністю та нестабільністю. В ці часи мігранти опинялися під впливом примусового повертання до батьківщини, затримки при транзитних переміщеннях, відмови у допомозі через обмежений доступ до певних районів та регіонів країн, затримки у зв'язку з їхнім міграційним статусом тощо. Не кажучи вже про те, що в багатьох випадках найбільш ризиковими бізнес-секторами економіки були готельні, ресторани, будівничі та сільськогосподарські бізнеси, куди переважно працевлаштовувалися люди, які мігрують з метою заробітку [46].

Тоді у зв'язку з цією кризою міжнародна спільнота мігрантів була заохочена діяти відповідно до рекомендацій Міграційної мережі ООН, які повинні були бути впорядкованими та врегульованими відповідно до

Глобального договору, більш офіційно відомого як Глобальний договір з міграції (GCM), що був погоджений 164-ма державами-членами, який був прийнятий 10-11 грудня 2018 року в Марракеші в рамках ООН. У цьому документі пропонувалися способи вирішення основних міграційних проблем, які пандемія ще більше загострила, особливо закликаючи країни задовольняти основні потреби кожного мігранта за будь-якими стандартами, незалежно від їхнього статусу, та прагнути до більш гуманного та конструктивного сприйняття міграції та людей, які мігрують.

В той час переважна частина держав уже почали рухатися в тому напрямку, виконуючи свої обов'язки перед Глобальним договором і вживаючи заходів, щоб зменшити ризик вразливості мігрантів в умовах COVID-19. Зокрема, такі країни забезпечували новоприбулим врегульований статус, вони продовжували дозвіл на перебування у державі та роботу, надавали доступ до закладів первинної медичної допомоги, а також соціального забезпечення мігрантам, що вдається до альтернатив, орієнтованих на заходах місцевих громад замість імміграційного затримання.

Наприклад, у Португалії 18 березня 2020 року, коли було об'явлено про надзвичайний стан в країні через пандемію, була оголошена тимчасова амністія в частині надання медичної та соціальної допомоги всім особам, які перебувають на її території. Це також було поширено на тих осіб, хто подав заяву на отримання статусу біженця до оголошення цієї дати. У Польщі одним із варіантів для переселенців, які були мігрантами з недійсними документами, були надані офіційні домовленості з великими рекрутинговими компаніями про перебування в Польщі на термін до 3-х років. В Італії уряд схвалив постанову, яка допоможе 500 тисячам мігрантів, що працюють у сільському господарстві та в сфері побутових послуг, і дозволив потім витратити шість місяців на пошуки роботи та підписання контракту, згідно з яким вони отримають дозвіл на легальне проживання в країні строком до півроку [45].

Закриття кордонів мало далекосяжні наслідки й для України (Рис. 2.2.3.). Однак повернення трудових мігрантів з-за кордону, відсутність звичайних

короткострокових робочих місць за межами нашої країни, зниження рівня доходів через втрату роботи у багатьох галузях промисловості, навіть незважаючи на те, що люди продовжували повертатися, створювало серйозні проблеми для тих, хто залишився всередині ринку праці у власній країні, і цей досі є великим тягарем для багатьох українських родин у повсякденному житті [46].

Рис 2.2.3. – Кількість людей, які виїхали з України в період з 2019 по 2022 рік через пандемію, осіб [47].

Після спалаху пандемії COVID-19 кількість українських мігрантів стрімко зростала. У 2020 році зафіксовано незначне зростання на 6% порівняно з попереднім роком. Проте, у наступні роки спостерігався значно більший приріст, серед українських мігрантів – на 17% у 2021 році та ще більше – на 43% у 2022 році, що підкреслює: наскільки пандемія вплинула на міграційні хвилі з України.

Криза пандемії посилила економічну рецесію, що призвела до подальшого зростання еміграції з відновленням такої можливості. Таким чином, це призвело до скорочення валютних надходжень до України, що, у свою чергу, призвело до зростання конкуренції на національному ринку праці [45].

Здебільшого міграційна поведінка України пояснюється циркулярною міграцією – систематичними, але короткими робочими поїздками за кордон, які чергуються з перебуванням на Батьківщині. Із запровадженням обмежувальних заходів щодо карантину, який збігся з початком сезонної міграції, ще більше працівників не змогли виїхати на заробітки за кордон. Нездатні заробляти гроші люди, які перебували за кордоном, були змушені повернутися. І ця ситуація поставила частину з них у вкрай складні життєві обставини та змусила терміново шукати роботу.

Однак, ця ситуація пом'якшилася тим, що громадяни, які практикують циркулярні поїздки на заробітки за кордон, частіше за все планують їх поновлювати, як тільки з'являється така нагода. У зв'язку з цим, агентствам з працевлаштування та службам зайнятості слід розглянути можливість створення бази даних для тих мігрантів, які деякий час перебували поза межами своєї країни. Така база даних може допомогти у пошуку робочих місць для «сезонних або тимчасових» мігрантів. Найнеобхіднішим з вищенаведеного твердження є взаємодія між регіонами, що характеризуються найбільшою кількістю «відпливу» громадян, і тими регіонами, які потребують високого попиту на робочу силу, особливо сезонної, що також сприяє переміщенню робочої сили всередині країни [46].

Серед «повернених» була менш чисельна кількість мігрантів, які досягли певного результату своїх цілей, наприклад, накопили гроші та сподівалися повернутися в Україну в майбутньому. Карантин і криза, втрата роботи та скорочення зарплати прискорили реалізацію їхніх планів та намірів. Це ті особи, які мали заощадження, що в поєднанні з належною підтримкою могли допомогти їм розпочати власний бізнес та забезпечити їхню самозайнятість, а з часом – навіть розширити його, щоб найняти більше людей та створити додаткові робочі місця. Цим особам потрібна інформація про бізнес-можливості, юридичні поради та консультації, семінари з фінансової грамотності, а також, найголовніше – кредитна підтримка для їхніх проєктів. Тоді було б доцільно розробити цілеспрямовані ініціативи спеціально для

найбільшої кількості місць проживання цієї категорії громадян у всьому світі. Якщо місцеві громади могли б чітко виразити свої потреби та підтримали б людей, які хотіли володіти підприємствами, вони могли допомогти їм у створенні невеликих компаній, які могли б бути вигідними для цих громад.

Прогноз подальших шляхів повернення так само був важливим для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, як і оцінка тих, хто вже повернувся додому в Україну. Тут слід зазначити, що кризи в економіці не призводять до збільшення еміграції, а швидше призводять до зменшення виїзду. Тим часом, навіть якщо вони втратили роботу, мігранти, які добре адаптувалися в новій країні, радше залишаться за кордоном, коли особисті обставини стануть несприятливими, ніж повернутися додому, оскільки для них все виглядає більш перспективним за межами країни. Крім того, члени родини супроводжували б таких мігрантів за кордон, як це сталося з українською міграцією під час фінансово-економічної кризи 2008-2009 років. Також, в той час збільшилася тенденція до того, що деякі види трудових мігрантів залишалися в іншій країні назавжди, а довший період, проведений за межами їхньої батьківщини, був спрямований переважно на висококваліфікованих осіб.

Крім того, важливо врахувати той факт, що українські мігранти завжди розглядалися як цінні та бажані шукачі роботи в багатьох країнах, де попри економічні перепони їх намагалися утримати. Що стосується пандемії коронавірусу, Європейська комісія закликала уряди держав-членів полегшити в'їзд сезонних працівників, які працюють у ключових сферах, шляхом проведення екстрених медичних оглядів під час перетину кордонів. Програма уряду Польщі щодо виходу з кризи дозволила українським мігрантам залишатися на території на законних підставах ще на 30 днів, якщо в умовах пандемії у них закінчився термін дії віз і дозволів на проживання на момент продовження карантину. Працівникам, які потрапили на роботу на підприємствах за трудовими договорами, припиненими через COVID-19, нарахували 80% грошей, а українцям, які уклали договір з роботодавцем, а це

більшість громадян, – 80% мінімальної заробітної плати. Деякі великі польські бюро з працевлаштування добровільно створили кілька пунктів, де трудові мігранти з України мали провести період обов'язкового карантину перед початком роботи [45].

Зрозуміло, що хоча переважна частина українських мігрантів втратили роботу за кордоном, світова економічна криза не вдарила рівномірно по всіх державах-реципієнтах і по всіх секторах економіки. Таким чином, незважаючи на масові звільнення персоналу з туристичної, готельної та ресторанної індустрії, попит на послуги з догляду та піклування залишався високим, значна кількість робочих місць яких була зайнята українськими жінками-мігрантками.

Знову ж таки, ідея направлення спеціалізованих працівників для вирішення проблем міграції в дипломатичних представництвах знову набирало популярності, відповідно до того, що було стверджено в офіційних документах і думках, висловлених професіоналами.

Таким чином, пандемія COVID-19 виявила та розкрила назовні наявні глибокі порушення на всіх рівнях соціальних, економічних і політичних зривів у суспільствах всього світу. В той час міграція не стала винятком, вона призвела до перерізу багатьох маршрутів через вірус, обмеження свободи пересування та стала причиною появи дедалі менше робочих вакансій та місць, а отже – знизилися доходи працівників, суттєво зменшилися грошові перекази від мігрантів у країни походження. Хоча умови були в той час несприятливими для того, щоб залишити свої домівки, міграція не припинялася.

Підсумовуючи усе вище написане, стає зрозуміло, що моделі пересування шукачів притулку на рівні розвитку суспільства можуть розглядатися лише як невітніші для Європейського Союзу. Це призвело до того, що все більша частка мігрантів знаходить шлях через кордони ЄС, шукаючи притулок деінде, крім своєї батьківщини, сподіваючись на краще та більш спокійне життя, тим самим ставлячи під загрозу безпеку та стабільність, що призводить до кризових явищ у європейському середовищі.

2.3. Значення розвитку міграційних процесів ЄС для України, політика країн ЄС на тлі сучасної міграційної кризи внаслідок російського вторгнення в Україну.

Важливо наголосити на тому, що через своє географічне положення Україна також не залишалася осторонь від впливу нелегальних міграційних процесів.

Оскільки більшість мігрантів з однієї країни в іншу пересуваються саме через Україну на шляху до розвинених країн Європи, нашу країну називають транзитною базою для мігрантів, так як вона знаходиться на перехресті шляхів «між Сходом і Заходом».

Останніми десятиліттями Україна стала центром для нелегальних іммігрантів, транспортування мігрантів і торговців людьми, які користуються перевагами нашого географічного положення, і водночас грають важливу роль у затриманні переміщень небажаних мігрантів на Схід, які прибувають до Центральної та Західної Європи з Африки, Близького Сходу, Азії, включаючи Ірак, Афганістан, Пакистан, а також Східної Європи, як-от Польща, Угорщина, Румунія, Болгарія, Хорватія тощо [48, с. 223].

Українська імміграційна політика щодо несанкціонованої міграції керується певними ключовими ідеями, які випливають з Указу Президента України «Про заходи щодо посилення боротьби з незаконною міграцією» підписаний 18 січня 2001 року як № 22.

Закон № 22 містить ключові положення міграційної політики щодо грошових переказів, які є незаконними за своєю природою. Одним із таких напрямків є вдосконалення щодо запобігання або припинення переміщення на територію України іноземців, а також осіб без громадянства [48, с. 248-249].

Отже, розглянемо динаміку еміграційного процесу в Україні, починаючи з 2019 року, в перспективі останніх п'яти років (Рис. 2.3.1.).

Рис. 2.3.1. – Динаміка виїздів громадян України за кордон у 2019-2023 роках, млн. осіб [47].

За даними можна одразу побачити, що з 2019 по 2023 рік кількість громадян, які виїхали з України, зросли з 37,6 мільйонів у 2019 році до 41,7 мільйонів у 2020 році, але різко скоротилися до 20,1 мільйона до 2022 року. У 2023 році спостерігалось невелике зростання, яке, тим не менш, залишається далеко від позначки, встановленої в 2019-2021 роках.

У 2020 році кількість виїздів суттєво скоротилася через вплив спалаху COVID-19.

Динаміка виїздів різко змінилася у 2022 році з початком повномасштабної війни між Росією та Україною.

У перші місяці війни відбулася масова міграція людей з України, переважно до сусідніх держав (Польщі, Словаччини, Румунії, Угорщини). Ця тенденція поступово зменшилася, хоча вона зберігається набагато вищою, ніж була до початку війни.

Основним пунктом відправлення для українців по всій динаміці залишається Польща. У 2022 році відбулося помітне зростання кількості людей, які виїхали до Польщі – до 8,3 млн. Велика кількість українців переїхала також до Словаччини, Румунії та Чехії. Незважаючи на те, що

кількість людей, які виїжджають в інші країни, зросла, темпи були не такими значними.

Так, станом на 2019-2023 роки більшість громадян України, які шукають роботу, їдуть саме до Польщі, яка з 2019 року зайняла позицію інших країн-сусідів, випередивши їх на 40%.

Я вважаю, що причинами еміграції у напрямі Польщі є насамперед соціальна та культурна близькість наших народів та низька загальна вартість міграції.

Румунія та Словаччина також входять до переліку країн, які приймають трудових мігрантів з України, як у 2022, так і у 2023 році. При цьому мігранти з України в'їжджають до Чехії переважно на постійне місце проживання та з метою возз'єднання сімей.

Як уже було зазначено, емігранти з України їдуть до європейських країн із приватними чи службовими цілями, що вказує на значущість українських мігрантів на ринку праці країн ЄС.

Для того, щоб проаналізувати вплив факторів внутрішнього економічного середовища в їх комплексній дії на потік українських мігрантів до Польщі, оскільки саме туди направляються більшість громадян, ми скористалися регресійним аналізом (Додаток Б) та побудували модель впливу внутрішнього економічного середовища на українських мігрантів в Польщу.

Модель впливу факторів внутрішнього економічного середовища України на еміграцію її громадян до Польщі спирається на такі показники, як коефіцієнти рівня безробіття, середньої заробітної плати, а також темпи, за якими люди в'їжджають з України в Польщу, а також темпи імміграції з Польщі в країни ОЕСР [49].

Після вилучення з моделі мультиколінеарних факторів, перетворення даних у логарифми, тестування їх різних комбінацій останніх та визначення параметрів рівняння, ми отримали наступну модель впливу факторів зовнішньоекономічного середовища на еміграцію з України до Польщі:

$$\ln Emig_{UK\ to\ PL} = 1,05 \ln Unemp_{PL} + 2,26 \ln Aveg.\ salary_{PL} + 0,78 \ln Emig_{PL\ to\ OECD} - 15,5$$

Формула 2.3. – Модель впливу факторів зовнішньоекономічного середовища на еміграцію з України до Польщі [51].

Регресійна модель показує, що серед досліджуваних факторів впливу на потоки мігрантів з України до Польщі, основною причиною еміграції людей є рівень заробітної оплати праці.

Тож якщо середня зарплата в Польщі пропорційно зростає на 1000 злотих, то українців туди переїжджає ще на 2,26 тисячі більше.

Ці цифри дають підстави вважати, що в разі досягнення або перевищення певного рівня розбіжності між середніми зарплатами в Україні та Польщі, кількість людей, які виїжджатимуть з України за кордон, буде ще більше.

Мінімальна заробітна плата у Польщі, станом на 2024 рік) становить 3200 злотих (близько 31 500 тис. грн.), тоді в Україні вона становить 8000 грн.

Сильним стимулом виїзду для українців є суттєва різниця в заробітній платі, яка й надалі буде штовхати все більше українських трудових емігрантів до Польщі.

За отриманими даними (Табл. 2.3.2.), демонструючи додаткову статистику рівняння регресії, можна дійти невтішного висновку про адекватність моделі.

Враховуючи значення коефіцієнта детермінації, можна сказати, що 77% обсягу еміграції українців до Польщі залежить від рівня безробіття та середньої заробітної плати у Польщі та кількості польських емігрантів до більш розвинених країн, а решта 23 % – вплив інших факторів, не включених до дослідження моделі.

Якщо населення Польщі, яке емігрує до країн ОЕСР, збільшиться на 1000 осіб, то кількість українців, які емігрують до Польщі, збільшиться на 0,78 тис. осіб. Зарплати в Польщі вищі, ніж в Україні, і навпаки, зарплати там нижчі,

ніж у країнах Західної Європи, які приймають найбільшу частину польських емігрантів.

Таблиця 2.3.2. – Статистика для моделі впливу факторів внутрішнього економічного середовища на обсяги кількості іммігрантів до Польщі з України.

Статистика	Величина коефіцієнтів	Стандартні похибки коефіцієнтів	Коефіцієнт детермінації моделі	F - критерій моделі (критерій Фішера)
Коефіцієнт B1	1,05	0,43	0,77	17,8
Коефіцієнт B2	2,26	0,78		
Коефіцієнт B3	0,78	0,42		
Коефіцієнт B4	-15,5	5,43		

Джерело: складено та розраховано за допомогою моделі впливу факторів зовнішнього економічного середовища на еміграцію з України до Польщі.

Якщо населення Польщі, яке емігрує до країн ОЕСР, збільшиться на 1000 осіб, то кількість українців, які емігрують до Польщі, збільшиться на 0,78 тис. осіб. Зарплати в Польщі вищі, ніж в Україні, і навпаки, зарплати там нижчі, ніж у країнах Західної Європи, які приймають найбільшу частину польських емігрантів.

А оскільки старіння населення в Західній Європі є досить інтенсивною тенденцією, а оплата праці значно вища, ніж у Польщі, еміграція з цієї країни, ймовірно, буде зберігатися ще досить довгий час, навіть незважаючи на доволі низький рівень безробіття (6,2% у 2023 році).

Крім того, на відміну від економіки Західної Європи, економіка Польщі не є такою міцною структурно, що призводить до зниження мотивації серед іноземців, які хочуть відкрити там компанії, через високі витрати на ведення бізнесу в цій країні, що впливає з підвищення зарплат іноземних ТНК, які працюють саме тут.

Ці факти свідчать на користь твердження про існування 27 основних потоків, пов'язаних з еміграційними хвилями Польщі, які були заміщені їх українськими іммігрантами.

Дослідження показало, що зростання безробіття в Польщі на 1% призведе до переїзду туди 1,05 тис. українців. Отже, цей зв'язок жодним чином не суперечить теорії міжнародної трудової міграції, оскільки вважається, що іноземні працівники конкурують з місцевою робочою силою в забезпеченні роботи, що, можливо, призводить до загального рівня безробіття в приймаючій країні.

Таким чином, в ході даного дослідження було встановлено, що міграційні процеси по групі європейських країн є дуже значущими для України, оскільки більшість трудових мігрантів прямує саме туди, а особливо – до Польщі. Саме тому на основі прикладу міграції до Польщі ми створили економіко-математичну модель, яка допомагає зрозуміти за допомогою розрахунків, в чому саме проявляється причина міграції між цими двома країнами.

Отже, найважливішим фактором став рівень заробітної плати, як ми і здогадувались, і чим він вищий, тим більше українських мігрантів вирішують залишити свої домівки та їхати на заробітки до Польщі. Можна припустити, що обсяг еміграції з України до Польщі буде зберігати свою тенденцію, доки різниця в зарплаті України та Польщі буде досить великою. Також, міграційне зростання отримає додатковий стимул у разі покращення умов працевлаштування для українців, а поляки продовжуватимуть виїжджати за кордон. Отже, будь-які позитивні зміни на ринку праці сприяли б цьому зростанню ще більше.

Як правило, хоча міграція є характерною рисою всіх епох в історії людства, особливого значення вона набуває, коли відбувається в переломні історичні моменти тої чи іншої держави. Це пояснюється тим, що масштабні перетворення та зміни у міграційній поведінці населення на політичному, соціальному та економічному фронтах часто відбуваються в результаті соціальних змін, революцій, війн та інших причин.

На сьогоднішній день міграційна політика країн ЄС суттєво змінюється потоком біженців з України внаслідок агресії з боку країни-сусіда. Як вже було зазначено у пункті 2.2., з 24 лютого 2022 року з нашої країни виїхало близько 6 млн. осіб.

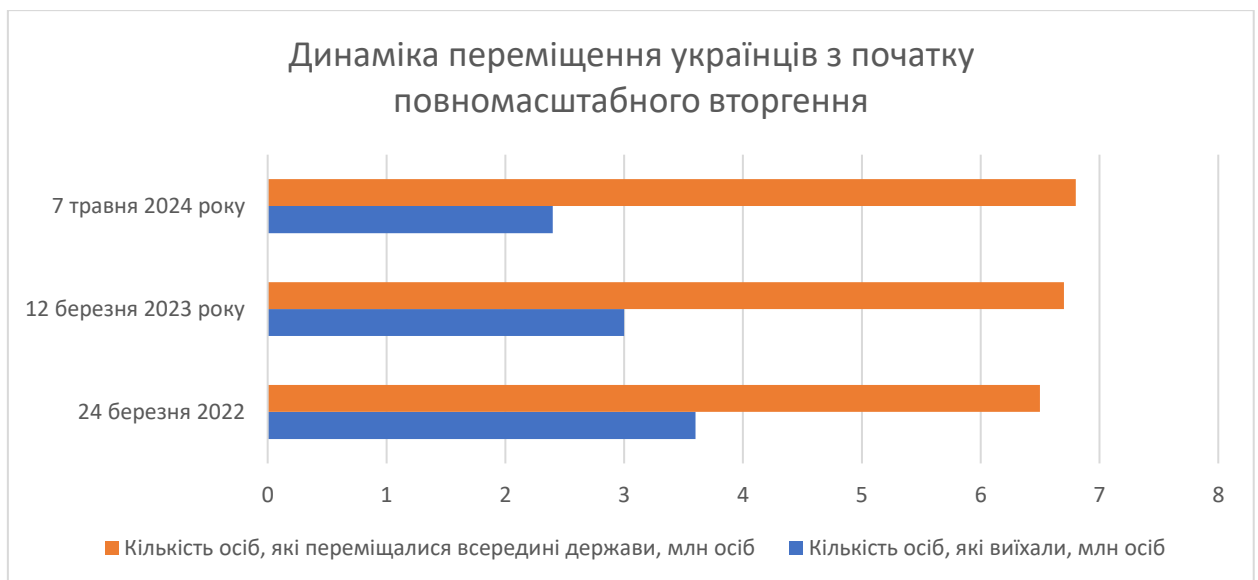

Рис. 2.3.2. – Динаміка переміщення громадян України з початку повномасштабного вторгнення, млн. осіб [47].

Отже, проаналізуємо кількісні показники переміщення українців з березня 2022 року до травня 2024 року (Рис. 2.3.2.):

— Станом на 24 березня 2022 року, за даними ООН 3,6 мільйона людей виїхали з України, а за даними МОМ – 6,5 мільйона людей стали внутрішньо переміщеними особами в Україні.

— Станом на 12 березня 2023 року, близько 3 мільйони людей виїхали з України, за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, а 6,7

мільйона людей стали внутрішньо переміщеними особами в Україні, за даними МОМ.

— Станом на 7 травня 2024 року, близько 2,4 мільйона українців виїхали за кордон та не повернулися, згідно з Опендатаботом, а за даними Держприкордонслужби, протягом шести місяців 2023 року з України виїхало 8,2 млн громадян, а в'їхало - 7,97 [52].

Громадяни України могли вільно перетинати міжнародні кордони країн ЄС відповідно до безвізової політики між Україною та Європейським Союзом. Тим, хто рятується від війни, необов'язково було шукати притулку в ЄС чи інших країнах поряд. Багатьох жертв війни прийняли члени родини, які вже оселилися в країні перебування. Деякі залізничні компанії, як-от німецькі та польські, дозволяли українським біженцям безкоштовно їздити потягами.

У зв'язку з цим, у країнах Європи були прийняті заходи для підтримки та допомоги людям, які покинули Україну, рятуючись від артилерійських снарядів та обстрілів [53].

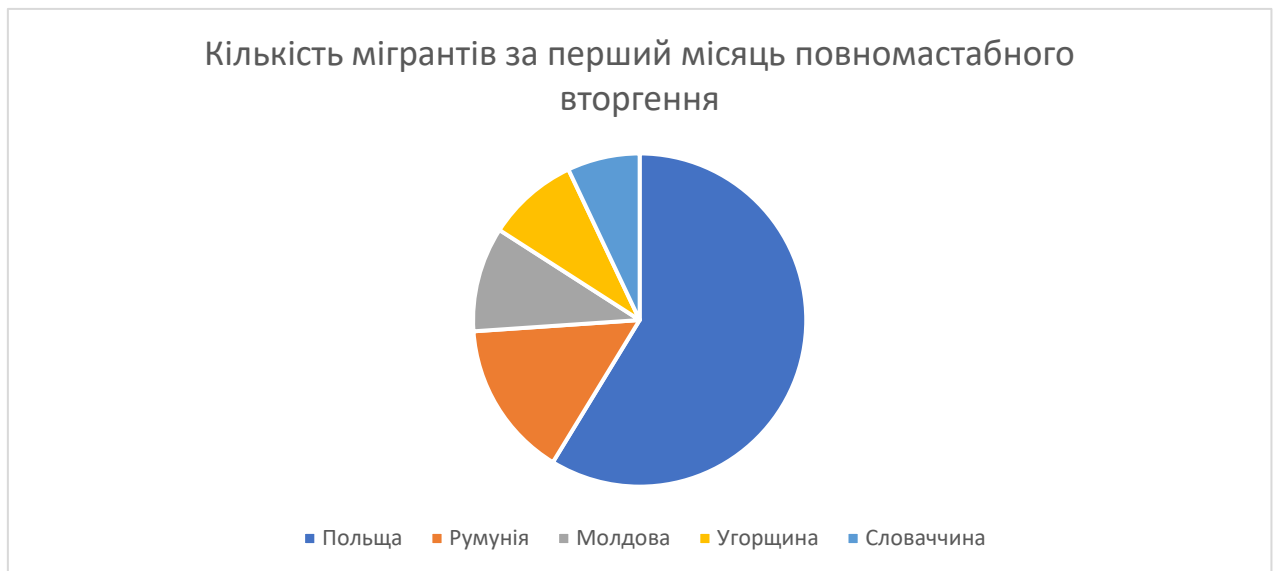

Рис. 2.3.3. – Кількість українських мігрантів, які виїхали у перший місяць повномасштабного вторгнення, млн. осіб [54].

Однак міграційна політика в кожній країні є суттєво різною, тому краще розглянути та проаналізувати їх докладніше.

За даними пропускних пунктів на кордонах, станом на кінець березня кількість людей, які виїхали до країн, що межують з Україною (Рис. 2.3.3.), становить:

1. Польща: 2 144 244 осіб;
2. Румунія: 555 021 осіб (ця цифра враховує також і тих мігрантів, хто спершу виїхали до Молдови, а з Молдови — до Румунії);
3. Молдова: 371 104 осіб (і це найвищий показник кількості біженок з України на душу населення, водночас у медіа зазначають, що лише понад 100 тис. з них залишалися у країні);
4. Угорщина: 324 397 осіб;
5. Словаччина: 256 838 осіб.

Для частини людей, що прямують в інші країни ЄС через прикордонні з Україною держави, таких як Німеччина, Австрія, Чехія, Італія, Франція, Іспанія, Португалія та країни Балтії, наша країна є транзитною. Загалом, відносно небагато українських жінок також шукали притулку за межами Європейського Союзу.

За оцінками Міністерства внутрішніх справ Німеччини, станом на кінець березня в країні перебувало приблизно 232 тис. жінок-біженок з України. Міністерство внутрішніх справ Австрії підрахувало, що близько 117 тис. біженок перебувало на території держави в перший місяць із зауваженням, що близько 75% з них можуть виїхати в інші країни. У перший тиждень реєстрації (14-21 березня) про тимчасовий захист подали заявку 17 тис. біженок [54].

За даними мобільних операторів, понад 270 тис. жінок-біженок з України прибули до Чехії. З них – 205 тис. подали заявки на спеціальні довгострокові візи для перебування в країні та в результаті – отримали їх. З 22 березня їх замінили на посвідчення про статус осіб, яким надано тимчасовий захист. За словами Міністра внутрішніх справ, у Чехії все менше можливостей приймати більше людей у країну. Як і у випадку з Варшавою та Краковом у Польщі та Берліном у Німеччині, ключовим викликом для влади чеських міст є критичний брак житла [55].

За даними державного департаменту статистики Литви, станом на кінець березня 2022 року понад 30 тисяч осіб вже зареєструвалися як біженці з України, а згідно з наявними звітами в Португалії, було налічено понад 18,5 тисяч жінок-біженок, які шукали там тимчасового захисту. Втім, загальна кількість біженок у країні може бути дещо вищою. За оцінками Міністерства внутрішніх справ Італії, понад 61 тис. українських іммігранток прибули до Італії станом на 22 березня. Міністерство внутрішніх справ Франції оцінює кількість біженок у 26 тис., 10 тис. з яких вже отримали статус осіб під тимчасовим захистом. За даними прикордонної служби Естонії, до 18 березня в країну в'їхало понад 25 тисяч жінок-біженок з України. Очікувалося, що приблизно одна п'ята з них прямуватиме далі до інших країн [43].

Директива про тимчасовий захист 2001/55/ЄС була активована Радою ЄС 4 березня 2022 року. Це положення дозволяє особам, які виїхали з України 24 лютого 2022 року або пізніше, проживати в країнах Європейського Союзу, за винятком Данії, на дванадцять місяців з можливістю продовження на ще понад три роки. Такі особи також отримують права на працю та необмежене користування системами охорони здоров'я, освіти та соціальної допомоги.

Данія є винятком із цієї директиви, оскільки членство Данії в Європейському Союзі має деякі особливості, через які країна не зв'язана положеннями зазначеної директиви ЄС. Проте з 17 березня в Данії діє спеціальний закон, який дублює директиву ЄС (він почав діяти 18 березня). Цей закон значно спрощує процедуру отримання притулку для жінок-біженок з України, в результаті чого вони можуть почати працювати, навчатися та отримувати соціальні виплати невдовзі після прибуття до Данії. Також вони можуть отримати дозвіл на проживання на два роки з можливістю продовження на один рік.

У багатьох країнах процес реєстрації кожної особи (від подання заяви до отримання тимчасового захисту) також міг тривати доволі довго. Причина в тому, що відповідні органи не мають достатньо ресурсів для прийому та розгляду великої кількості звернень. Значною мірою на це впливає попередній

досвід тієї чи іншої країни щодо раннього прийому біженців, наявність відповідної інфраструктури та працівників, а також – налагоджені механізми взаємодії влади.

Крім того, не всі жінки-мігрантки, які були змушені покинути Україну, рятуючись від війни, зверталися за реєстрацією для тимчасового захисту. Власниці біометричних паспортів могли вільно перебувати в ЄС до 90 днів як подорожні, що не зобов'язує до жодної реєстрації. Ті, хто зберегли віддалену роботу та/або мали достатньо заощаджень, щоб прогодувати себе протягом кількох місяців, могли не вважати реєстрацію в цьому статусі гострою необхідністю [52].

До того ж, доступ до тимчасового житла був можливим у деяких країнах без необхідності реєстрації для отримання тимчасового захисту. Частина жінок-мігранток шукали притулку в домівках родичів, друзів та інших осіб, які добровільно приймали їх, коли вони опинилися в такому скрутному положенні.

У різних європейських країнах органи влади підштовхували громадян забезпечити житлом біженок з України. Водночас влада запровадила програми та ініціативи, які були покликані покривати частину певних витрат. Наприклад, уряд Польщі прийняв закон щодо українських жінок-біженок, який, серед іншого, передбачав фінансову допомогу для своїх громадян, які приймають біженців, у еквіваленті 9 євро на день [53].

Те саме стосується й отримання соціальної та базової медичної допомоги, яку надають ряду біженців з України у низці країн ЄС без вимоги реєстрації на отримання тимчасового захисту [43].

Отже, підсумовуючи, я можу сказати, що вимушена міграція українців з 24 лютого – є справжньою сучасною міграційною кризою, яка показала нам: яка міграційна політика країн ЄС під час воєнних дій на території України, та як різні міністерства внутрішніх справ країн реагувало на негайну потребу у безпечному місці проживання для наших громадянок. Кожна країна допомагала та продовжує допомагати українським біженцям по-своєму.

Водночас, на мою думку, приїзд українців не лише не загрожує європейській єдності, а, навпаки, зміцнює її.

Жорстоке вторгнення Росії в Україну призвело до серйозної масової втечі цивільного населення з території вторгнення до Європи, у тому числі багатьох жінок і маленьких дітей. Значна кількість жінок-переселенок з України мають вищу освіту та відомі своїм новаторським підходом у повсякденному житті. Прибуття українських мігрантів не викликало кризи, як, наприклад, міграція в Європі 2015 року. За даними УВКБ ООН, 87% мігрантів – жінки з дітьми та 65% – працездатні жінки віком 18-59 років. Більшість (близько 70%) іммігрантів мають вищу освіту.

Позитивне ставлення до біженців з України є насамперед наслідком усвідомлення небезпеки, яку становить агресія Росії для Європи. Наступним ключовим чинником є широка громадська підтримка українських іммігрантів. Певною мірою це пов'язано з культурною близькістю, численними діловими та сімейними зв'язками, а також досвідом спілкування з українцями завдяки багаторічній трудовій міграції до ЄС. Приємним є і склад біженців – майже 90% із них жінки та діти [56].

Також слід ще раз відзначити високий рівень освіти та кваліфікації українців, знання мов, що значно збільшує шанси їхнього заселення та інтеграції в країнах, що приймають їх. Людський капітал іммігрантів робить їх дуже привабливими для роботодавців, що сприяє трансформації політики та законодавства на користь новоприбулих [52].

ВИСНОВКИ

Розвиток міграційних процесів у межах Європейського Союзу завжди був досить складним та динамічним процесом. З давніх-давен соціальна еволюція людини зазнавала значного впливу завдяки трудовій міграції. Але в наш час актуальність трудової міграції зросла ще більше, оскільки вона впливає на найважливіші економічні, соціальні, демографічні та етнічні процеси, що відбуваються не лише в окремих країнах, а й у всьому світі.

Процес міграції розпочався з появою людства. Необхідність, викликана пошуком кращих умов життя, завжди штовхала людей до зміни місця проживання разом із потребами в робочій силі, домашніми речами, одягом, іншими предметами першої необхідності та сім'ями. Людям завжди було притаманне переміщення, чи то з волі, чи то з примусу.

У ході дослідження ми встановили, що до європейських країн люди приїжджають не лише в пошуках роботи, а й для навчання, що надається в Чехії та Болгарії, а також для возз'єднання сім'ї та проживання. Після ретельного розгляду та аналізу ринку праці, незаперечним фактом є те, що останніми роками спостерігався відносно низький рівень безробіття на відміну від історично зафіксованих, що свідчить про те, що основною проблемою ринків праці в цих країнах була еміграція робочої сили, що призводить до зменшення заробітної плати та великої кількості робочої сили, що спричиняє виснаження шансів економічного буму на ринку праці та перешкоджає конкурентоспроможності даних країн.

Процес міграції є складним, особливо якщо він є неконтрольованим, і може призвести до негативних наслідків. Натомість цьому розвивається ксенофобія, що призводить до міжетнічних конфліктів як на міжособистісному, так і на колективному рівнях.

Останнім часом проблема міграційної кризи в ЄС викликає все більше неприємностей. Проте залучення держав-членів, які зараз займають непримиренні позиції, до компромісу щодо цього виявилось практично

неможливим. Тим не менш, це все ще можливо, за умови, що можна знайти способи, за допомогою яких вони можуть узгодити це, головним з них є прийняття єдиної точки зору та, по суті, висування однозначної тривалої стратегії.

На додаток до міграційних криз, українці були змушені покинути свою країну через агресію з боку Росії з 24 лютого 2022 р. Це стало однією з нинішніх міграційних криз через понад 6 мільйонів, які протягом чотирьох тижнів після військового втручання знайшли притулок деінде, залишивши все лише для того, щоб вижити.

Також, пандемія COVID-19 продемонструвала глибокі розриви на соціальному, економічному та політичному рівнях у всіх суспільствах світу. Пандемія COVID-19 та економічна криза спричинили значне збільшення кількості безробітних на ринку праці, однак вона не поставила крапку на процесі міграції.

Також, пандемія COVID-19 показала, що існують значні розриви між різними частинами суспільства в усьому світі з точки зору соціальних, економічних і політичних аспектів. Пандемія і викликаний нею економічний спад призвели до значного зростання кількості безробітних серед робочої сили, однак вона не поставила крапку на процесі міграції.

Ми проаналізували, що основним чинником еміграції з України до Польщі, що впливає на потік мігрантів, є рівень заробітної плати, який базується в нашій регресійній моделі. Якщо різниця в оплаті праці між Україною та Польщею збережеться, а поляки продовжуватимуть емігрувати, обсяг еміграції з України в Польщу буде залишатися суттєвим, а при поліпшенні умов працевлаштування – його зростання отримає додатковий стимул.

Отже, міграційні процеси країн Європи мають досить важливе значення для України, адже саме сюди їде найбільша кількість трудових мігрантів. Ці країни такі привабливі для України через соціокультурну близькість їхнього народу та загалом незначне міграційне значення. Це стало однією з причин

зміна векторів пріоритетів в сторону країн ЄС, адже в 2023 році частка емігрантів, які направлялися до країн ЄС сягала майже 50%, з них – 40% займала саме Польща.

Вимушена міграція українців з 24 лютого розкрила нам міграційну політику країн ЄС щодо збройних дій на кордонах України, таким чином просвітивши нас: як країни-члени ЄС підійшли до вирішення цієї проблеми. Кожна нація простягнула руку біженцям з України, які зараз перебувають або прямують на їх територію. Проте, як показала практика, це явище не загрожує європейській єдності. Жодна країна не відчуває відчутну загрозу від напливу наших співвітчизників, натомість – вони почуваються більш тісно об'єднаними цим!

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Geist B. Sociologicky slovník. — 1992. — 580 p.
2. Ніколаєвський В. М., Прохоренко Н. Є. Теоретико-методологічні засади вивчення міграції населення. Вісник Міжнародного слов'янського університету. 2009. № 1, т. 12. С. 34–39.
3. Демографічний енциклопедичний словник/За ред. Д. І. Валентей. - М.: Радянська енциклопедія, 1985.
4. Хомра А. У. Міграція населення: питання теорії, методики дослідження. - К.: Наукова думка, 1979. - 148 с.
5. Каслз С. Глобальні тенденції та проблеми. Міжнародна міграція на початку ХХІ століття: глобальні тенденції та проблеми // Міжнародний часопис соціальних наук. - 2001. - № 032. - С. 27-42.
6. Тихомирова Л., Тихомиров М. Юридична енциклопедія / Під ред. М. Ю. Тихомирова. - М.: 1997. - 516 с.
7. Романюк О. Міграційні процеси у Львівській області // Українські варіанти. - 1997. - № 2. - С. 21-25.
8. Прибіткова І. Сучасні міграційні процеси: теоретико-методологічні аспекти досліджень // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 1999. - № 1. - С. 161-172.
9. International Migration, Remittances, and the Brain Drain / Ed. by C. Ozden, M. Schiff. – Washington: World Bank, 2005. – 274 с.
10. Сові А. Загальна теорія населення. Т. 2: Життя населення / Пер. з франц. Ф. Р. Окуневої. - М.: Прогрес, 1977. - 520 с.
11. Сміт А. Добробут нації. Дослідження про природу та причини добробуту нації / А.Сміт. – К.: Port-Royal, 2001. -594 с.
12. Ромащенко Т.І. До питання про неокласичні концепції міжнародної трудової міграції населення / Т. І Ромащенко // Проблемы и перспективы сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках ЧЭС (сб.

научных трудов). – Севастополь-Донецк: ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецк, 2009. – Т.1. – 308-313 с.

13. Гринда Н. Політичні і правові рамки спільної міграційної політики Європейського Союзу // Вісник Львівського університету (Серія міжнародні відносини). — 2001.— Вип. 4. — С. 48-54.

14. Окольські М. Регіональні та локальні перспективи. Нові тенденції та основні проблеми у міжнародній міграції: перспективи Центральної та Східної Європи // Міжнародний журнал соціальних наук. - 2001. - №032. - С. 101-116.

15. Зайончковська Ж. Регіональні та локальні перспективи. Нові тенденції міграції у країнах Співдружності Незалежних Держав// Міжнародний журнал соціальних наук. - 2001. - № 032. - С. 117-130.

16. Каганець М. Міграція у ЄС: складне рішення? / М. Каханець, К. Ф. Циммерман / Європейська комісія. Генеральне управління з економічних та фінансових питань // Економічний документ 363. - 2009. - 56 с.

17. Державна прикордонна служба України/ Європейська інтеграція/ Агенція з прикордонної та берегової охорони (FRONTEX) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/vropeyska-agenciya-z-pitan-upravlinnya-operativnimspivrobitnictvom-na-zovnishnih-kordonah-derzhav-chlenivvropeyskogo-soyuzufrontex/> (дата звернення: 01.04.2024).

18. Онучак В.А. 2016. Соціальний аспект підтримки малого бізнесу та проблеми міграції в Німеччині. – Вісник МДІМБ Університету, 2016. – 188 с.

19. Laub Z. (2015). Authoritarianism in Eritrea and the Migrant Crisis. Council on Foreign Relations. Retrieved March 23, 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://www.cfr.org/background/authoritarianism-eritrea-and-migrant-crisisWorldMigrationReport> (дата звернення: 01.04.2024).

20. Міжнародна організація з міграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://iom.org.ua/ua> (дата звернення: 02.04.2024).

21. Міжнародні економічні відносини. Міжнародне регулювання міграційних процесів [Електронна бібліотека підручників]. – Режим доступу:

- URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-4417.html> (дата звернення: 02.04.2024).
22. Договір про Європейський Союз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_029 (дата звернення: 02.04.2024).
23. Маастрихтський договір про Європейський Союз [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text (дата звернення: 02.04.2024).
24. Амстердамський договір, його зміст і значення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://studies.in.ua/idpzk-shporu/3776-amsterdamskiy-dogovr-yogo-zmst-znachennya.html> (дата звернення: 01.04.2024).
25. Конвенція, яка визначає державу, відповідальну за розгляд заяв про надання притулку, поданих в одній із держав - членів Європейських Співтовариств (Дублінська конвенція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MU90308?an=2> (дата звернення: 01.04.2024).
26. Regulation (EU) № 2007/2004 – Regulation (EU) No 2007/2004 of the European Parliament and of the Council of 26 October 2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union // OJ. L 349/1, 25.11.2004.
27. Стокгольмська програма: відкрита і безпечна Європа, яка служить своїм громадянам і захищає їх (4 травня 2010 р 2010 / С 115/1) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://base.garant.ru/2566561/#ixzz4FG5Ug0c4> (дата звернення: 02.04.2024).
28. Абзалова Л. Ф. Правові аспекти імміграційної політики в країнах Європейського Союзу: Четверті Валентіївські читання: Збірник доповідей (Книга 2) Л. Ф. Абзалова - М.: МАКС-Прес, 2005. - 266 с.
29. Звіт з міграції в усьому світі, МОМ, 2023 [офіційний веб-портал].

– Режим доступу: URL:

https://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=3668_0_5_0 (дата звернення: 02.04.2024).

30. Звіт з міграції в усьому світі, MOM, 2019-2022 рр. [офіційний веб-портал]. – Режим доступу:

URL: https://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=3668_0_5_0 (дата звернення: 02.04.2024).

31. УВКБ, [офіційний веб-портал]. – Режим доступу:

URL: <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/page?page=49e48d1e6> (дата звернення: 03.04.2024).

32. Рада Європи попереджає про мультикультуралізм, газета Файнэншел Таймс (Велика Британія), 16 лютого 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/72c02d9a-39c6-11e0-8dba00144feabdc0.html#axzz1bhKInsit> (дата звернення: 03.04.2024).

33. Офіційний сайт статистичної служби Європейського Союзу (EUROSTAT) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення: 03.04.2024).

34. National Institute of Statistics in Romania [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <http://www.insse.ro/cms/en> (дата звернення: 04.04.2024).

35. Національний статистичний інститут Болгарії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://www.nsi.bg/bg> (дата звернення: 04.04.2024).

36. Бурова К.А. Міграційна політика Європейського Союзу: проблеми сьогодення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11251/1/Burova_268-273.pdf (дата звернення: 05.04.2024).

37. Міграційна криза загрожує розколом Євросоюзу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://forbes.net.ua/ua/nation/1401504-migracijna-krizazagrozhuerozkolom-evrosoyuzu> (дата звернення: 05.04.2024).

38. Пак Н. Неконтрольована міграція як загроза безпеці країн Європейського Союзу. Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. 2016. С. 30–32.

39. Scalia G. European migrant crisis, last measures of the EU policy on migration [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://mediterraneanaffairs.com/european-migrantcrisis-last-measures-of-the-eu-policy-on-migration/> (дата звернення: 06.04.2024).
40. The European Agenda on Migration: EU needs to sustain progress made over the past 4 years / European Commission 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_1496 (дата звернення: 07.04.2024).
41. Crepeau F. Facilitating Mobility and Fostering Diversity: Getting EU Migration Governance to Respect the Human Rights of Migrants [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://www.ceps.eu/publications/facilitating-mobility-and-fostering-diversitygetting-eu-migration-governancerespect> (дата звернення: 07.04.2024).
42. Луцишин Г. Міграційна криза в ЄС: проблема безпеки зовнішніх кордонів та загострення міжетнічних. Humanitarian vision. 2015. Vol. 1. Num. 2. С. 41-46.
43. Вимушена міграція і війна в Україні (24 лютого — 24 березня 2022) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-24-bereznia-2022/#:~:text=%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%82%D1%8F%D0%B3%D0%BE%D0%BC%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%88%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%8F%D1%86%D1%8F%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%81%D1%88%D1%82%D0%B0%D0%B1%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%25> (дата звернення: 09.04.2024).
44. УВКБ ООН, Україна [офіційний веб-портал]. – Режим доступу: URL: <https://www.unhcr.org/ua/> (дата звернення: 09.04.2024).
45. Малиновська О. Міграція і коронокриза. Міграція. 2020. №6 (220). С.12.

46. Пандемія і міграція. Як пандемія COVID-19 впливає на трудових мігранток? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://www.ppl.org.ua/pandemiya-i-migraciya-yak-pandemiya-covid-19-vplivaye-na-trudovixmigrantok.html> (дата звернення: 08.04.2024).
47. Державна міграційна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://dmsu.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2024).
48. Малиновська О. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія. К.: НІСД, 2018. 472 с.
49. Poland and the OECD [офіційний веб-портал]. – Режим доступу: URL: <https://www.oecd.org/poland/> (дата звернення: 09.04.2024).
50. Poland's data, Worldbank [офіційний веб-портал]. – Режим доступу: URL: <https://data.worldbank.org/country/PL> (дата звернення: 10.04.2024).
51. Міграційні процеси в країнах ЦСЄ у контексті європейської інтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/konkyrs_stud/ES/2_1.pdf (дата звернення: 11.04.2024).
52. Аналіз вимушеної міграції і війни в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://www.prostir.ua/?news=vymushena-mihratsiya-i-vijna-v-ukrajini-analiz> (дата звернення: 12.04.2024).
53. Коментарі українських експертів на рахунок українських біженців за кордоном під час війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayinski-bizhentsi-viyny-za-kordonom> (дата звернення: 12.04.2024).
54. World Migration Report 2022. International Organization for Migration, IOM [офіційний веб-портал]. – Режим доступу: URL: <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/> (дата звернення: 13.04.2024).
55. Key migration terms. International Organization for Migration. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://www.iom.int/key-migration-terms> (дата звернення: 13.04.2024).

56. Government releases more details of Ukraine refugee departure plans [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

URL: <https://www.swissinfo.ch/eng/politics/government-releases-more-details-of-ukraine-refugee-departure-plans/48860764> (дата звернення: 13.05.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А:

Таблиця 2.1.2. “Основні макроекономічні показники та показники міграції в динаміці п’яти країн ЄС”

Показник	Країна	2007	2017	2023
Безробіття, % від загальної кількості робочої сили (оцінка МОП)	Болгарія	12	10,3	9,1
	Польща	19,1	9,6	7,5
	Румунія	7,7	7	6,8
	Словаччина	18,6	14,4	11,5
	Чехія	8,2	7,3	5
ВВП (в цінах 2017 р.), дол. США	Болгарія	40553,5	50610	54639
	Польща	366899	479258	556127
	Румунія	139676	167998	189583
	Словаччина	66487,7	89501	101311
	Чехія	172639	207478	225493
ВВП на душу населення (в цінах 2017 р.), дол. США	Болгарія	5255,2	6843,3	7612
	Польща	9609,2	12597,9	14640,2
	Румунія	6511,2	8297,5	9567,4
	Словаччина	12376,1	16600,6	18678,9
	Чехія	16930,2	19808,1	21381,7
Еміграція, осіб	Болгарія	-	-	29 470
	Польща	18 877	218 126	258 837
	Румунія	-	197 985	194 718
	Словаччина	1 586	1 889	3 870
	Чехія	34 818	61 069	25 223
Імміграція, осіб	Болгарія	-	-	25 223
	Польща	9 495	155 131	218 147

	Румунія	-	149 885	132 795
	Словаччина	4 460	5 272	6 997
	Чехія	53 453	48 317	29 602
Інфляція, %	Болгарія	6,3	2,4	-0,1
	Польща	3,6	2,7	-1
	Румунія	11,9	6,1	-0,6
	Словаччина	7,5	1	-0,3
	Чехія	2,8	1,4	0,3
Рівень працевлаштування до населення 15+ (оцінка МОП), %	Болгарія	44,9	47,9	49,2
	Польща	44,3	50,5	52,5
	Румунія	51,8	51,2	51,1
	Словаччина	49	50,3	52,4
	Чехія	54,5	54,1	56,5

Джерело: складено за даними [33; 34; 35].

Додаток Б

Таблиця 2.3.1. “Міграція та деякі макроекономічні показники внутрішнього економічного середовища Польщі”

Рік	Рівень безробіття в Польщі, %	Середня заробітна плата Польщі, злотих	Імміграція з Польщі в країни ОЕСР, тис. осіб	Еміграція з України в Польщу, тис. осіб
	$Unemp_{pol}$	$Aveg. salary_{pol}$	$Emig_{pol\ to\ OECD}$	$Emig_{UK\ to\ pol}$
2005	11	1644	97	905
2006	10	1721	94	948
2007	12,3	1836	97	2619
2008	16,4	1871	104	3372
2009	18,4	1905	114	4822
2010	20	1963	116	6922
2011	19,4	2044	128	8403
2012	19,1	2127	201	10182
2013	17,8	2203	264	9840
2014	13,9	2308	302	9602
2015	9,6	2490	339	9356
2016	7,1	2741	270	10311
2017	8,2	3103	220	10125
2018	9,7	3224	222	10250
2019	9,7	3404	277	10133
2020	10,1	3530	284	11829
2021	10,3	3659	295	11897
2022	9	3777	303	7790
2023	7,5	3908	307	45237

Джерело: складено за даними ОЕСР та Світового Банку [49], [50].

